

YRITTÄJYYDEN JA YRITYSTOIMINNAN OPETUS- SUUNNITELMIEN LAADINTA

Perttu Huopalainen

**Kehittämishankeraportti
Marraskuu 2007**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Tekijät(t) Huopalainen Perttu	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 45	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen saakka	
Työn nimi Yrittäjyyden ja yritystoiminnan opetussuunnitelman laadinta Savonlinnan ammatti- ja aikuisopistolle		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu		
Työn ohjaajat(t) Laitinen-Väänänen Sirpa		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Kehittämishankkeen taustalla oli opetushallituksen, kuntien, yrittäjätahojen ja koulutuksen järjestäjän näkemykset yrittäjyyden ja yritystoiminnan opetuksen järjestämisen tarpeet 2.asteen ammatilliseen koulutukseen. Paikallisten yrittäjien ja oppilaiden näkemykset haluttiin myös huomioida. Tavoitteena oli tuottaa ammatillisen peruskoulutuksen ammatillisten valinnaisten opinnoista yhteensä kahdenkymmenen (20) opintoviikon kokonaisuus kehittämään opiskelijoiden yrittäjäys ja yritystoiminnan osaamista. Kehittämishankkeen tuloksena syntyivät kirjalliset opetussuunnitelmat yrittäjyyteen ja yritystoimintaan.</p> <p>Opetussuunnitelmat laadittiin yhteistyössä opiskelijoiden, alueen yrittäjien ja oppilaitoksen opettajien kanssa. Työ toteutettiin vajaan vuoden aikana.</p> <p>Syntyneet opetussuunnitelmat koettiin erittäin tarpeellisiksi elinkeinoelämälle ja toteuttamiskelpoisiksi koulun kannalta. Opetussuunnitelmien laadinta oli minulle ensimmäinen ja siitä johtuen prosessi oli erittäin kehittävä ja haasteellinen.</p>		
Avainsanat (asiasanat) yrittäjäys, yritystoiminta, sisäinen yrittäjäys, ulkoinen yrittäjäys, opetussuunnitelma		
Muut tiedot		

Author(s) Huopalainen Perttu	Type of Publication Development project report	
	Pages 45	Language Finnish
	Confidential ☐ Until	
Title Compiling a curriculum for entrepreneurship studies for Savonlinna Vocational College		
Degree Programme Teacher Education College		
Tutor(s) Laitinen-Väänänen Sirpa		
Assigned by		
Abstract <p>In the background of this development project there were the perceptions of the National Board of Education, municipalities, entrepreneurs and those organisations providing education, on how the teaching of entrepreneurship and entrepreneurial activity should be organised in vocational education. A special emphasis was laid on the needs of local entrepreneurs and students. The aim was to create a study module (extent 20 credits) for the optional vocational studies, the objective of which was to improve students` knowledge in entrepreneurship and entrepreneurial activity. As a result of this project curricula for the courses in entrepreneurship were drawn in cooperation with students, local entrepreneurs and teachers of the Savonlinna Vocational College.</p> <p>These curricula were regarded useful from the point of view of the economic life and Savonlinna Vocational College. This was the first time I was involved with drawing up a curriculum, therefore the task was very challenging and demanding.</p>		
Keywords entrepreneurship, entrepreneurial action, internal entrepreneurship, external entrepreneurship, curriculum		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO.....	3
2. KEHITTÄMISHANKKEEN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET	5
2.1 Kehittämishankkeen taustaa opetusministeriön ja opetushallituksen kannalta....	5
2.2 Kehittämishankkeen taustaa elinkeinoelämän ja oppilaitoksen kannalta	7
2.3 Kehittämishankkeen tavoite	11
3. YRITTÄJYYDEN KÄSITTEITÄ	12
3.1 Sisäinen yrittäjyys	13
3.2 Ulkoinen yrittäjyys	14
4. OPETUSSUUNNITELMAN PROSESSI PEDAGOGISELLA TASOLLA ...	15
4.1 Osaamistavoitteet	15
4.2 Oppimiskäsitys	15
4.3 Opettajan ja oppijan tehtävät sekä oppimisympäristö ja opetusmenetelmät.....	16
4.4 Arviointi.....	17
5. KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUS	18
5.1 Kehittämishankkeen prosessin kuvaus	18
5.2 Kehittämishankkeen toteuttaminen oppilaitoksessa.....	19
5.3 Kehittämishankkeen toteuttaminen seudullisen elinkeinoelämän kanssa.....	21
6. KEHITTÄMISHANKKEEN TULOKSET	24
6.1 Opetussuunnitelma ammatillisten valinnaisten yrittäjyys osioon	24
6.1.1 Yleistavoite.....	24
6.1.2 Oppimisympäristö ja oppimateriaali	25
6.1.3 Kytkenät muihin opintoihin	25
6.1.4 Arviointi	25
6.2 Opetussuunnitelma ammatillisten valinnaisten yritystoiminta osioon.....	31
6.2.1 Yleistavoite.....	31

6.2.2 Oppimisympäristö ja oppimateriaali	31
6.2.3 Kytkenät muihin opintoihin	32
6.2.4 Arviointi	32
7. POHDINTA.....	39
LÄHTEET.....	43

1. JOHDANTO

Yrittäjyyteen ja yritystoiminnan kehittämiseen syntyi paineita erityisesti 1990-luvun laman jälkeen. Lama aiheutti työttömyyden rajua nousua ja vaikutti merkittäväällä tavalla ihmisten taloudelliseen asemaan ja kuluttamiseen. Näin se vaikutti koko yhteiskunnan rakenteeseen ja vaikutti osaltaan valtiovallan ja kuntien toimenpiteisiin ja asennoitumiseen yrittäjyyttä ja yritystoimintaa kohtaan.

Muutokset valtiovallan taholta näkyivät monella tavalla eri ministeriöiden toimenpiteinä ja hankkeina. Kauppa- ja teollisuusministeriön toimenpiteinä olivat yritystoimintaan suuntautuneet lisärahoitukset erilaisten avustusten muodossa, kuten yritysten investointiavustusten rahoituksen lisäämisestä TE-keskusten yritysosaston kautta, yritysten erilaisten kehittämishankkeiden, kuten kansainvälistymiseen tähtäävien hankkeiden tukeminen Tekes`in rahoituksen avulla.

Työvoimaministeriön satsaukset yritystoiminnan kehittämiseen ja lisäämiseen näkyi yritysten henkilöstön koulutuksen ja siihen suuntautuneen rahoituksen ja resurssien lisääntymisenä sekä starttiraha -järjestelmänä aloittavien yritysten käynnistymisen tukijana. Starttiraha -järjestelmän vaikutus näkyy syntyneiden yritysten voimakkaana lisääntymisenä. Tunnusomaista näille yrityksille se, että nämä yritykset pääsääntöisesti ovat ns. yhden miehen yrityksiä, ts. yrittäjä työllistää näin itsensä.

Opetusministeriön linjauksina on ollut myönteisen yrittäjyyskulttuurin ja asenneilmapiirin kehittäminen. Tämä näkyy OPH:n selkeinä määräyksinä yrittäjyyden ja yritystoiminnan opetuksen lisäämisestä eri koulutusasteilla. Yrittäjyyteen ja yritystoiminnan opetukseen vaaditaan nykyisin selkeät opetussuunnitelmat, kun aiemmin yrittäjyyden käsitystä on pidetty koulutuksen kentässä epämääräisenä ja muuttuvana ja sen vuoksi se on ollut kasvatuksen ja koulutuksen tavoitteissa jokseenkin epäselvä. Merkittävää on myös OPM:n ja yrittäjäjärjestöjen yhteistyön lisääntyminen ja tämä näkyy yrittäjäjärjestöjen mielipiteen näkymisenä yrittäjyyskoulutuksen alueella.

Kuntasektorin sivistyspolitiikan tavoitteena on tukea kansalaista kasvamaan osallisuuteen, luovuuteen, elinikäiseen oppimiseen, tietoyhteiskuntataitoihin ja yrittävään elämänsenteeeseen. Kunnissa toteutettavan elinkeinotoiminnan tueksi on noussut oppilaitoksiin ja opetustoimintaan suunnattua, tavoitteellista yrittäjyyskasvatustoimintaa. Kuntasektorilla nähdään koulun tärkeä tehtävä tulevaisuuden rakentajana ja osaajien kasvattajana. Tämän päivän olosuhteissa toimeentulevien, henkisesti vahvojen, tasapainoisten ja omatoimisten kansalaisten kasvattaminen on suuri haaste ja koulumaailman kohdalla se tarkoittaa muutos- ja kehittämispaineita. Oppimisympäristön tulee peilata nyky-yhteiskuntaa ja työelämää sekä pyrkiä ennakoimaan tulevaa. (www.kunnat.net/yrittajyys).

Monet tahot ovat perustaneet omia verkkopalveluja yritysten, yrittäjien, yrittäjiksi aikovien ja myös oppilaitosten tiedon haun avuksi. Keväällä 2002 avattu Yrityssuomi-verkkopalvelut (www.yrityssuomi.fi) kertoo, julkisen sektorin tarjoamat palvelut ja avustukset yrityksen perustamiseen. Nuori Suomi -projekti (www.nuoriyrittajyys.com) antaa nuorille kokemusta oikeasta yrityksestä. Pankkien, erityisrahoituslaitosten, kuten Finnvera Oyj:n (www.finnvera.fi) ja TE-keskusten (www.te-keskus.fi) sivuilta yrittäjät ja yrittäjäksi aikovat löytävät tietoa eri rahoitusmahdollisuuksista. Kaikkien edellä mainittujen tahojen tavoitteena on lisätä yritystoimintaa ja mataloittaa kynnystä yrittäjäksi ryhtymiseksi.

Koululaitoksen kannalta yrittäjyyden ja yritystoiminnan opettamisen tavoitteena ei ole pelkästään uusien yritysten ja yrittäjien synnyttäminen. Koulutuksen avulla opiskelijat saavat tietoa yritystoiminnan merkityksestä yhteiskunnalle ja tietojen pohjalta heillä on mahdollisuuksia luoda tulevaisuutensa eri vaihtoehtojen pohjalta, yrittämisen tai palkkatyön. Yrittäjyyden ja yritystoiminnan opetukseen liittyy voimakkaasti pitkäjänteinen asennekasvatus, jossa tavoitteena on yksilön omien valmiuksien kehittäminen kohti aloitteellista, vastuullista, itsenäistä ja hyvää oman elämän hallintaa. Tämä tarkoittaa, että kasvavalla on työikäiseksi vartuttuaan kykyä ja uskallusta etsiä ja löytää keinoja vastata omasta ja läheistensä hyvinvoinnista.

Kehittämishankkeessa tuotetaan yrittäjyyden ja yritystoiminnan opetussuunnitelma Savonlinnan ammatti- ja aikuisopistolle. Opetussuunnitelma palvelee ammatillisen peruskoulutuksen eri opintoalojen ammatillisten valinnaisten opintokokonaisuuden opetusta. Opetussuunnitelman laajuus on 20 ov.

Kehittämishankeraportissa luvussa kaksi selvitetään kehittämishankkeen lähtökohtia, taustaa ja tavoitteita. Kolmannessa luvussa määritellään yrittäjyyden käsitteistöä ja muotoja. Yrittäjyysmuotojen merkitys ja tavoitteet tulevat ilmi kehittämishankkeen tuotoksen, opetussuunnitelmaan sisältyvien tavoitteiden selvityksenä. Neljännessä luvussa käsitellään opetussuunnitelmien pedagogista prosessia. Viidennessä luvussa tarkastellaan kehittämishankkeen toteutusta käytännössä. Kuudennessa luvussa esitellään kehittämishankkeen tuotos, opetussuunnitelmat yrittäjyyteen (10 ov) ja yritystoimintaan (10 ov). Raportin lopuksi pohditaan kehittämishankkeen tuloksia ja toteutusta.

2. KEHITTÄMISHANKKEEN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET

2.1 Kehittämishankkeen taustaa opetusministeriön ja opetushallituksen kannalta

Kuten johdanto-osiossa olen kuvannut yhteiskunnassa tapahtunutta 90-luvun lamaa ja sen yrittäjyyteen ja yritystoimintaan tapahtuneita asennemuutoksia, on se tuonut myös koulumaailmaan erilaisia vaikutteita.

Opetusministeriössä ja -hallituksessa on huomioitu yrittäjyyden voimakas vaikutus yhteiskuntaan ja sen kehittymiseen. Edellä mainitut tahot ovat ryhtyneet yhteistyöhön mm. yrittäjäjärjestöjen kanssa ja tämä näkyy niiden toimissa ja määräyksissä, joita ne antavat koululaitokselle. Yrittäjyyteen liittyvää opetusta lisätään merkittävässä määrin

kouluissa ja samalla sitä pyritään yhdenmukaistamaan annetuilla valtakunnallisilla opetussuunnitelmilla.

Opetusministeriön kansliapäällikkö Vilho Hirvi kiteyttää koululaitoksen muutospaineita yrittäjyyden opetukseen juhlapuheessaan 1999 seuraavasti.

” Yhteiskunnan ja työelämän muutos edellyttää uudenlaista koulutusta ja suhtautumistapaa, jossa yrittäjyyden merkitys korostuu. Yrittäjyys on tapa tarkastella asioita ja toimia. Se on mahdollisuuksien näkemistä ja uuden oppimista, mutta ennen kaikkea käytännön tekoja ja toimintaa. On luovuttava rutiinimaisesta asioiden pyörittämisestä ja siirryttävä asioita edistävään toimintatapaan. Oppijan on muututtava passiivisesta kuuntelijasta aktiiviseksi osallistujaksi.” http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/1999/9/hirvi_koulutuksessa

Opetushallituksen toimenpiteet eivät kohdistu pelkästään opiskelijoihin, vaan myös opetus- ja sivistystoimen henkilöihin. Yhteistyössä mm. Opekon (opetusalan koulutuskeskus www.opeko.fi) kanssa tarjotaan opetus- ja sivistystoimen henkilöstölle yrittäjyyskasvatukseen liittyvää täydennyskoulutusta.

Yrittäjyyskasvatuksen täydennyskoulutuksessa yrittäjyyden edistäminen opetuksellisin keinoin nähdään merkittäväksi. Yrittävän elämänsenteen saavuttamiseksi opettajan tulee kehittää opetustaan ja siinä käsiteltäviä aineistoja niin, että:

- yrittäjyyttä pidetään ajattelu-, toiminta- ja suhtautumistapana,
- ammattitietojen ja -taitojen merkitystä korostetaan
- havainnointi-, problematisointi-, ideointi- ja innovointitaitoja kehitetään
- itsetuntemusta parannetaan
- uskallusta korostetaan
- työn kunnioitusta ihannoidaan (Koiranen - Pohjansaari, 1994)

Opetushallitus on 13.2.2007 päivätyllä määräyksellä päättänyt lisätä ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman tavoitteet, keskeiset sisällöt ja arvioinnin kohteet koskien yrittäjyyttä ja yritystoimintaa. Opetushallitus edellyttää, että

koulutuksen järjestäjä laatii ja hyväksyy opetusta varten opetussuunnitelman noudattaen niitä kriteereitä ja asiasisältöjä, joita valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteissa on määrätty. Määräys koskee ammatillisen peruskoulutuksen eri opintoalojen ammatillisia valinnaisia (Opetushallituksen määräys 13.2.2007 opetussuunnitelma yrittäjyyteen ja yritystoimintaan).

2.2 Kehittämishankkeen taustaa elinkeinoelämän ja oppilaitoksen kannalta

Suomen Yrittäjät ovat antaneet lausunnon opetusministeriön valmisteleman koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma luonnokseen vuosille 2007–2012. Järjestön lausunnossa todetaan mm. ”Kehittämislunnosta paranneltaessa odotamme markkina- ja asiakaslähtoisempää lähestymistapaa ainakin ammatillisen koulutuksen puolella. Toivomme myös selkeämpää näkemystä siitä, mikä on elinkeinoelämän rooli ammatteihin johtavassa koulutuksessa, mitkä ovat oppimisympäristöt jatkossa ja miten työpaikalla oppiminen aiotaan resursoida.” (Järventaus, J., Pallari, M. 2007. Suomen Yrittäjien lausunto koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaksi vuosille 2007-2012). Lausunnon tämä osio kuvaa selkeällä tavalla elinkeinoelämän aktiivisuutta koulutuksen kentällä. Elinkeinoelämä on aidosti huolissaan koulutuksen sisällöstä ja toteutuksesta ammatteihin johtavassa koulutuksessa.

Lausunto toteaa myös opettajien ammattitaitoon liittyvistä seikoista seuraavaa: ”Eräänä kehittämisen painopisteenä kehittämissuunnitelmassa esitetään pätevän ja osaavan opetushenkilöstön saatavuuden varmistamista. Mielestämme tähän tavoitteeseen tulee pyrkiä niin varsinaisen opettajakoulutuksen kuin opettajien täydennyskoulutuksenkin keinoin. Kannatamme koulutuksen järjestäjille tarkoitettua velvoitteen asettamista, jonka mukaan opetushenkilöstön tulee säännöllisesti saada ammatillista osaamista parantavaa täydennyskoulutusta. Kehittämissuunnitelmassa luetellaan aiheita, joihin opettajien täydennyskoulutus kohdistetaan. Esitämme kyseiseen luetteloon lisättäväksi valmiuksien nostamista myös yrittäjyysopetuksessa.”

(Järventaus, J., Pallari, M. 2007. Suomen Yrittäjien lausunto koulutuksen ja tutkimuksen kehittämis-suunnitelmaksi vuosille 2007-2012).

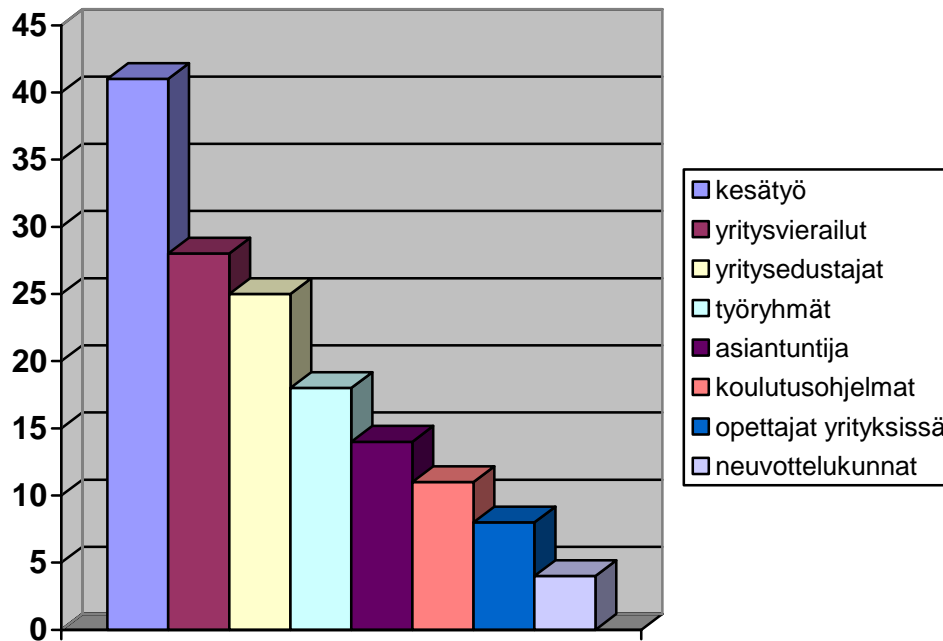
Opettajien ammattitaidon ylläpito on oppilaitosten kannalta oleellinen ja merkittävä asia. Ilman osaavaa ja ajan tasalla olevaa ammatillista osaamista ei voida olettaa, että oppilaista kehittyisi osaavaa ja ammattitaitoista työvoimaa elinkeinoelämän palvelukseen. Asia on siis elintärkeää myös yritysten kannalta.

Yrittäjyysopetuksen tavoitteista lausunnossa todetaan seuraavaa: ” Kehittämis-luonnoksessa todetaan aivan oikein, että yritysten ja yrittäjyyden merkitys taloudellisen kasvun ja työllisyyden edistäjänä kasvaa. Luonnoksessa arvioidaan, että yrittäjyyden edistäminen edellyttää yrittäjyyskasvatuksen monipuolistamista, laajentamista sekä yrittäjyyteen liittyvän koulutuksen vahvistamista. Näihin tavoitteisiin on helppo yhtyä. On huolehdittava siitä, että viime vuosina tehty aktiivinen ja sisällöltään hyvä työ yrittäjyysopetuksessa ja – kasvatuksessa jatkuu. Erityisen myönteisenä asiana pidämme sitä, että yrittäjyysopintojen osuutta ammatillisissa perustutkinnoissa opetussuunnitelmien uudistamisen yhteydessä aiotaan vahvistaa.” (Järventaus, J., Pallari, M. 2007. Suomen Yrittäjien lausunto koulutuksen ja tutkimuksen kehittämis-suunnitelmaksi vuosille 2007-2012).

Opetusministeriön koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman luonnoksessa on siis eräänä tavoitteena yrittäjyysopetuksen lisääminen myös ammatillisissa perustutkinnoissa. Elinkeinoelämä tukee tätä käsitystä selkeästi ja omalta osaltaan tuo opetukseen oman panoksensa.

Yritysten ja oppilaitosten välisiin yhteistyömuotoihin liittyvän tutkimuksen mukaan opiskelijoiden kesätyö oli tyypillisin yhteistyömuoto yritysten ja oppilaitosten välillä (41%). Toisena huomioitava yhteistyön muotona oli opiskelijoiden yritysvierailut (28%) ja yritysten edustajien vierailut oppilaitoksissa (25%). Sen sijaan oppilaitosten opettajien harjoittelijoina tai työntekijöinä toimiminen yrityksissä muodosti vähäisen

yhteistyön yritysten ja oppilaitosten välillä (4%) (Taloustutkimus,1998). Kaaviossa 1 esitetään yhteistyömuodot ja prosenttiosuudet.

Kaavio 1. Yritysten ja oppilaitosten yhteistyömuodot.

Tulokset osoittavat yritysten ja oppilaitosten yhteistyömuotojen osalta tärkeimmäksi oppilaitosten puolelta oppilaiden oman aktiivisen osuuden. Huomioitavaa tutkimustuloksissa on opettajien vähäinen osuus harjoittelijoina tai työntekijöinä yrityksissä.

Yhteistyö koulujen ja elinkeinoelämän välillä on molempien tahojen kannalta tarkasteltuna hyvin tarpeellista. Yrittäjyyden ja yritystoiminnan opetus koululaitoksessa palvelee elinkeinoelämää monin tavoin, ja on huomioitavaa, että yrittäjyyteen ja yritystoimintaan liittyvä opetus ja opetussuunnitelmien teko huomioiden niissä seudullinen näkökulma luo mahdollisuuksia laajempaan yhteistyöhön.

Elinkeinoelämä tarvitsee työvoimaa jatkuvasti ja kilpailukyvyn kannalta edellytyksenä on osaava ja uusiutumaan kykenevä työvoima. Ammattitaitovaatimusten nopeat muutokset edellyttävät nykyistä tiiviimpää koulutuksen ja työelämän yhteyttä. Työelämävalmiuksien lisäämiseksi työssäoppimista on lisättävä (Wuorinen, J. FinDais. 2007.).

Elinkeinoelämän ja oppilaitosten välisessä yhteistoiminnassa oppilaitokset saavat ajantasaista tietoa työelämän tarpeista ja uusimmat välineet opetukseen. Toisaalta yritykset saavat uusinta tutkimuspohjaista tietoa käyttöönsä oppilaitosten kautta. Kun yhteistyö toimii joustavasti on opettajien mahdollista toimia molemmilla puolilla, saada yrityksistä ajanmukaista tietoa, toimia työhön tutustumisjaksoilla yrityksissä ja tällöin on mahdollista luoda uudentyyppistä opettajan kuvaa, koska tällöin opettajat hallitsevat substanssin. Näin luodaan teoreettisen tiedon avuksi käytännössä tarvittavien taitojen osaaminen opettajakunnassa. Oppilaitoksen kuva elinkeinoelämän silmin katsottuna muuttuu käytännön läheisemmäksi ja yrittäjien mielestä helpommin lähestyttäväksi (Wuorinen, J. FinDais. 2007).

Työssäoppimisen osuuden lisääntyminen ammatillisessa koulutuksessa ja ammatillisen osaamisen näytöt ovat noussut oppilaitosten ja elinkeinoelämän yhteistyön osalta merkittäväksi alueeksi. Työssäoppimispaikkojen tarve on lisääntynyt merkittäväksi ja tämän avulla on myös oppilaiden oma aktiivisuus työssäoppimispaikkojen hakemisessa on noussut merkittävään asemaan. Tämä ilmiö on eräs yrittäjyyden merkki ja palvelee näin yrittäjäyyskasvatusta käytännössä.

Toinen huomioitava seikka työssäoppimisen ja ammatillisen osaamisen näyttöjen johdosta on oppilaitosten ja yritysmaailman yhteneväisten näkemysten luominen arviointeihin ja asiasisältöihin osaamisessa. Ammatilliset neuvottelukunnat ovat oppilaitosten ja elinkeinoelämän konkreettiset elimet yhteistoiminnan lisäämiseksi ja yhteneväisen näkemyksen luomiseksi ammatillisessa koulutuksessa.

Nämä seikat vaikuttavat oppilaitosten antamaan ammattiaineiden opetukseen ja opetussisältöihin. Oppilaitosten tulee olla tietoisia kullakin toimialalla tapahtuviin muutoksiin ammatillisen osaamisen tarpeisiin ja täten olla joustavia muuttamaan opetussisältöjä. Nämä puolestaan vaikuttavat oppilaitosten opetussuunnittelutyöhön, joka ohjaa opetuksen sisältöä. Oppilaitokset joutuvat ottamaan huomioon alueellisen

yrittäjien vaatimustason huolehtiakseen näin pätevän työvoiman saannin alueen tarpeisiin.

Tähän mennessä Savonlinnan ammatti- ja aikuisopiston yrittäjyys ja yritystoiminnan opetus on ollut eri osastoilla vaihtelevaa laajuudeltaan. Liiketalouden perustutkintoon johtavassa opetussuunnitelmassa on toteutettu yrittäjyyden opetusta liiketoimintaosion alla. Laajuudeltaan opintokokonaisuus on ollut 7 opintoviikkoa.

Opintoviikkojen aikana opiskelijat ovat tutustuneet yritystoimintaan teoreettisella pohjalta ja ovat laatineet suunnittelemaansa yritykselle liiketoimintasuunnitelman, joka on toiminut ammattiosaamisen näyttönä.

Opetussuunnitelman laatiminen koko Savonlinnan ammatti- ja aikuisopistoa varten luo tasavertaiset edellytykset eri osastojen oppilaille saada yhteneväistä ja laajaa yrittäjyyttä ja yritystoiminnan tuntemusta ja täten antaa mahdollisuuden ja vaihtoehdon heidän tulevaisuuden erääksi urasuunnitelmaksi.

2.3 Kehittämishankkeen tavoite

Hankkeen tavoitteena on tuottaa Savonlinnan ammatti- ja aikuisopiston eri osastojen yrittäjyys ja yritystoiminnan oppiaineisiin opetussuunnitelmat, jotka luovat selkeät ja yhteneväiset puitteet yrittäjyyden ja yritystoiminnan opetukseen oppilaitoksen eri osastoilla. Opetussuunnitelmien avulla on tarkoituksena selkeyttää eri osastojen yrittäjyys ja yritystoiminnan opetusta, sen suunnittelua, toteutusta ja organisointia.

Kehittämishankkeen tavoitteena on luoda 10 opintoviikon kokonaisuus yrittäjyyden opintojen ja 10 opintoviikon yritystoiminnan opintojen ammatillisten valinnaisten opintojen kokonaisuuteen. Sama opetussuunnitelma koskee kaikkia Savonlinnan ammatti- ja aikuisopiston linjoja. Yrittäjyysopetuksen yleisiä tavoitteita ovat:

- yrityksen perustamisen tai yrittäjänä toimimisen edistäminen,
- yrittäjyyteen liittyvän tiedon lisääminen ja
- yrittäjämäisten toimintatapojen kehittäminen

Hankkeen toisena tavoitteena on tehostaa ja lisätä yhteistoimintaa Savonlinnan seudun alueella toimivien yritysten ja Savonlinnan ammatti- ja aikuisopiston välillä. Osallistamalla opetussuunnitelman sisällön, tavoitteiden ja arvioinnin perusteiden määrittelyyn seudullisen elinkeinoelämän näkemykset tulevat vaikuttamaan Savonlinnan ammatti- ja aikuisopiston yrittäjyyden ja yritystoiminnan opetukseen, sen sisältöön, tavoitteisiin ja työelämäyhteistyöhön.

Elinkeinoelämän kanssa tehtävä yhteistyö ei rajoitu pelkästään yrittäjyyden ja yritystoiminnan opetussuunnitelman perusteiden kartoitukseen, vaan yhteistyö luo uusia näkemyksiä myös opettajan näkökulmiin yrittäjyydestä. Yhteistyö luo myös mahdollisuuden käyttää yritysmaailman edustajia itse opetustilanteissa ja helpottaa myös yrityskäyntien järjestelyä yrityksissä. Näin luodaan henkilökohtaisia suhteita opettajien yrittäjien välillä.

3 YRITTÄJYYDEN KÄSITTEITÄ

Sanana yrittäjyys on kaikille tuttu ja yleisesti käytetty käsite, mutta sen täsmällinen määrittelemine on hankalaa. Ei ole kyetty esittämään mitään yleisesti hyväksyttyä yrittäjän määritelmää. Sosiologisessa tutkimuksessa pidetään tuotantovälineiden ostamista ja työhön liittyvää autonomiaa yrittäjän tunnusmerkkeinä. Juridisesti yhdenkin tehtävän suorittaminen, silloin kun suorittajalla on kyseisestä toiminnasta riittävä taloudellinen riski kutsutaan yrittämiseksi. Tulosta maksetaan ennakkoveroa ja yrittäjälle maksetuista korvauksista ei suoriteta työnantajan sosiaaliturvamaksua kuten palkkatyöstä (Tuohinen, 1997).

Yrittäjyyttä voidaan hahmottaa yhteiskunnassa monella tasolla. Yrittäjyys ei merkitse vain oman yrityksen perustamista vaan se voidaan käsittää laajemmin työntekijöiden yrittäjämäisenä asenteena toisen palveluksessa tai selkeänä oman elämän hallintana myös yksityiselämässä. Kun yrittäjyyttä tarkastellaan edellä kuvatulla tavalla, yrittäjyys määritellään ulkoiseksi yrittäjyydeksi, sisäiseksi yrittäjyydeksi ja

omaehtoiseksi yrittäjyydeksi. Jatkossa tarkastelen sisäisen yrittäjyyden ja ulkoisen yrittäjyyden käsitteitä.

3.1 Sisäinen yrittäjyys

Sisäisellä yrittäjyydellä tarkoitetaan omatoimisuutta, sitoutumista, itseohjautuvuutta, mielekästä työtä, omanarvontuntoa, sopeutumiskykyä, elinikäistä oppimista, hyvää työviihtyvyyttä, hyvää elämän hallintaa, erilaisia taitoja ja valmiuksia, tuloksellista ja tavoitteellista toimintaa, jossa ytimenä on yrittävä ja yritteliäs tapa toimia (Huuskonen, 1998). Sisäinen yrittäjyys on oma aloitteista ja aktiivista toimintaa. Työskentelyä tavoitteellisesti, nähdä vaivaa asioiden vuoksi ja halua kehittää itseään ja osaamistaan. Tajua tehdä työtä itselleen ei esimerkiksi opettajalleen. Sisäinen yrittäjyys ei ole kiinteä persoonallisuuden ominaisuus, joka joillakin on ja toisilla ei ole. Se on enemmänkin ympäristöön sidoksissa oleva asenne, kuten korkea ammattitaito ja itsenäistä vastuuta vaativa tehtävä. Niissä näkyy ihmisen oma panostamisen halu ja tahto, tai niiden puute käytännön tuloksissa. Asioilla on taipumusta kasaantua. Puhutaan lumipallovaikutuksesta, myönteisestä tai kielteisestä kehästä. Sisäinen yrittäjyys tai sen puute näkyy niin yrityksen kuin yksittäisen ihmisen lopullisessa tuloksessa menestyksenä tai menestymättömyytenä (Äikäs-Kohonen, 1994).

Sisäinen yrittäjyys on noussut ajankohtaiseksi aiheeksi siksi, että on tunnistettu yritysten ja muiden työyhteisöjen tarvitsevan uutta elinvoimaa ja peräänkuulutettu yrittäjämäistä käyttäytymistä myös suuriin organisaatioihin. Yrittäjyyteen liitettäviä piirteitä, kuten innovatiivisuutta ja joustavuutta on alettu pitää tavoiteltavana (Koiranen – Pohjansaari, 1994, 31). Päämäärästään tietoinen yritteliäs opiskelija saavuttaa varmasti parempia tuloksia kuin passiivinen ja asioista piittaamaton. Tärkeää opiskelussa on selvät tavoitteet ja päämäärät. Suoritusmotivaatio ilmenee tahtona menestyä ja haluna olla hyvä jossakin. Motivaatio on yhtä tärkeää koululaiselle, opiskelijalle, opettajalle kuin tutkijalle (Puttonen, 1989). Yritteliäs elämänsen on itsensä tuntemista ja sitä kautta itsensä kehittämistä. Kun henkilöllä on tällainen asenne se tarkoittaa aktiivista asioihin suhtautumista. Tämä vaikuttaa positiivisesti myös ympärillä oleviin ihmisiin. Yritteliääksi kehittyminen alkaa halusta

eli motivaatiosta kehittää itsensä tietyn tavoitteen saavuttamiseksi, esimerkiksi hyvän todistuksen ja ammatin osalta. Tavoitteen saavuttaminen lisää itsetuntemusta, ts. henkilölle muodostuu käsitys, millainen hän on. Itsetuntemus on tärkeää omien vahvuuksien löytämisen ja hyödyntämisen kannalta (Nuori Yrittäjä, 1997).

Kysyvän ilmapiirin luominen, tiedonhalu ja uskallus ennakkoluulottomasti kyseenalaistaa asioita – miksi on näin, voiko sen tehdä vielä paremmin - ovat tunnusomaisia piirteitä sisäiselle yrittäjyydelle. Usko itseensä ja kykyyn kehittää positiivisella ajattelulla omaa yritteliästä elämänasennetta kuvaavat myös sisäistä yrittäjyyttä. Työyhteisö, jossa sisäinen yrittäjyys vallitsee, työntekijä ymmärtää oman osuutensa koko työprosessissa ja auttaa oma-aloitteisesti muita eikä ajattele, että tämä ei kuulu minulle. Työntekijä toimii siis omasta halustaan, ei kuuliaisuudesta tai määräysten pakottamana.

Koska sisäinen yrittäjyys ei ole kiinteä persoonallisuuden ominaisuus, tarkoittaa tämä käytännössä, että sisäiseen yrittäjyyteen voidaan vaikuttaa koulutuksen kautta samoin kuin esim. laskentataitoon. Sisäisen yrittäjyyden oppiminen ja omaksuminen on elinikäinen prosessi, joka alkaa päivähoidosta ja jatkuu ihmisen kuolemaan saakka.

Sisäisen yrittäjyyden kasvatus on oppimistilanteisiin liittyvää pitkäjänteistä asennekasvatusta, jossa tavoitteena on yksilön omien valmiuksien kehittäminen kohti aloitteellista, vastuullista, itsenäistä ja hyvää omaa elämänhallintaa ja valmiuksien parantamista vastaanottamaan koulun jälkeinen elämä.

3.2 Ulkoinen yrittäjyys

Ulkoinen yrittäjyys tarkoittaa toimimista yrittäjänä. Yrittäminen vaatii enemmän kuin tavanomainen ammatin- tai työpaikanvalinta. Yrittäjyys on hyvin pitkälle elämänasenne. Yrittäjyys ei ole ammatti, koska ensin täytyy osata jotakin, mitä joku haluaa ostaa, mille joku haluaa toimia asiakkaana. Henkilöillä, jotka valmistuvat ammattiin ei välttämättä ole heti valmiuksia yrittäjäksi, koska heiltä puuttuu hyvin

usein ammattitaito, kokemus työelämästä ja tarvittavat yhteydet ja suhteet yritystoiminnassa tarvittaviin sidosryhmiin.

Läheskään kaikista nuorista ei tule yrittäjää, eikä se ole koulutuksen tarkoituskaan. Yrittäjyyskoulutuksen avulla nuori saa kuitenkin tietoja yritystoiminnan merkityksestä yhteiskunnan ja jokaisen yksilön kannalta. Koulutuksen avulla luodaan kuitenkin opiskelijoille mahdollisuus tehdä valintoja elämässään ja yrittäjyys ja yrittäminen on selkeä valinta palkkatyön ohella. Koulutus tarjoaa tietoja yrittämisen hyvistä ja huonoista puolista, yrittämisen mahdollisuuksista, siinä tarvittavista tiedoista ja taidoista. Mutta vaikka henkilöllä on tarvittavat tiedot ja taidot yrittämisen aloittamiseksi, vaatii se lopullisesti henkilön omaa halua yrittäjyyteen. Yrittäjäksi aikovalla tulee olla tietynlaisia henkisiä ominaisuuksia, joita ei välttämättä kyetä opettamaan tai opiskelemaan.

4. OPETUSSUUNNITELMAN PROSESSI PEDAGOGISELLA TASOLLA

4.1 Osaamistavoitteet

Tätä opetussuunnitelmaa on ohjannut valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteet ja sen osaamistavoitteet. Opetussuunnitelmien osaamistavoitteina ovat yrittäjyyden osalta sisäisen ja ulkoisen yrittäjyyden käsitteiden merkitykset ja niiden merkitys yhteiskunnalle ja yksilölle. Lisäksi osaamistavoitteena on, että opiskelija osaa laatia kannattavan yrityksen liiketoimintasuunnitelman ja tämän avulla pystyy tarkastelemaan yrityksen toimintaedellytyksiä, kannattavuutta ja yrityksen toimintaa sekä perustamiseen ja lopettamiseen liittyviä asioita.

4.2 Oppimiskäsitys

Laaditut opetussuunnitelmat pohjautuvat kokemukselliseen oppimiskäsitykseen. Humanistiseen psykologiaan pohjautuvassa kokemuksellisessa oppimisessa

oppiminen perustuu oppijan kokemuksiin ja itsereflektointiin (= kyky arvioida omia kokemuksia ja omaa oppimista uuden oppimisen pohjaksi) - se on muutakin kuin tiedon prosessointia. Tavoitteena on itsensä toteuttaminen ja ”minän” kasvu. Itseohjautuvuus, minän kasvu ja valmiudet itsereflektioon nähdään ihmiselle myötäsyntyisinä (von Wright 1997, 17). Kokemuksellinen oppiminen voidaan ymmärtää oppijaa monipuolisesti koskettavana ja aktivoivana toiminnallisena prosessina, joka käyttää hyväkseen eri aistikanavia, tunteita, elämyksiä mielikuvia ja mielikuvitusta – kokemuksia. Keskeistä on persoonallisen ja sosiaalisen kasvun tukeminen sekä oppijan itsetuntemuksen lisääminen, tietoisuus omasta oppimisesta ja oppimaan oppiminen sekä käsitykset oppimisen kohteista. Oppiminen on konstruktivistisen tiedonkäsityksen mukaista jatkuvaa tiedon syventämistä ja ymmärtämistä, oman tietämisen rakentamista (Leppilampi & Piekkari 1998, 9 – 11). Kokemuksellisen oppimiskäsityksen mukaan oppiminen on kokemusten muuttumista ja laajentumista (Kupias 2001, 16).

Kokemuksellisen oppimisen mallissa oppiminen nähdään kehämäisinä sykleinä, oppimistapahtuma on jatkuvasti kehittyvä ja syvenevä prosessi. Se sisältää kaksi oppimisen ulottuvuutta, tiedostamattoman ja tiedostetun ymmärtämisen sekä niihin liittyen neljä vaihetta, jotka painottavat oppimista eritavoin (Leppilampi & Piekkari 1998, 9-11). Vaiheet jakautuvat välittömään omakohtaiseen kokemukseen, kriittiseen pohdiskelemaan havainnointiin eli reflektointiin, abstraktiseen käsitteellistämiseen ja aktiiviseen, kokeilevaan toimintaan.

4.3 Opettajan ja oppijan tehtävät sekä oppimisympäristö ja opetusmenetelmät

Opettaja toimii oppimisen tukijana ja haasteellisen oppimisympäristön luoja. Kokemuksellisen oppimisen välittömän omakohtaisen kokemisen vaiheessa opettaja lähtee liikkeelle opiskelijoiden omakohtaisista kokemuksista yrittäjyyden ja yritystoiminnan alueella, joita he ovat saaneet esimerkiksi kotonaan ja mahdollisesti työhön tutustumisjaksoilla ja työharjoittelussa. Tällöin opettaja määrittelee selkeästi mm. oppiaineen tavoitteet ja sisällöt, jotka sitten ohjaavat oppimista.

Oppiminen on oppijan oman aktiivisen toiminnan tulosta. Oppija on vastuussa omasta oppimisestaan ja oppija osallistuu yhdessä opettajan kanssa tavoitteiden ja sisällön pohdintaan laatiessaan omaa henkilökohtaista suunnitelmaa.

Opetusmenetelminä käytetään porinaryhmiä, ryhmäkeskusteluja, ryhmätehtäviä.

Kriittisen pohdiskelevan havainnoinnin eli reflektointi vaiheen aikana oppija reflektoi omia kokemuksiaan yhdessä muiden oppijoiden ja opettajan kanssa. Tällöin luodaan pohja uusille käsitteille, malleille ja teorioille. Opettajan rooli tässä vaiheessa on merkityksenkäs. Opetusmenetelminä reflektointivaiheessa käytetään keskusteluja, porinaryhmiä, kirjoitelmia.

Abstraktissa käsitteellistämisvaiheessa haetaan teoreettista tietoa, joiden avulla omat kokemukset voidaan yleistää. Opetusmenetelminä käytetään ryhmätöitä, luentoja, verkkoympäristön käyttöä tiedon haussa, yrittäjien kokemusten kirjaamista.

Aktiivisen kokeilevan toiminnan vaiheessa oppija tekee perustettavan yrityksen liiketoimintasuunnitelman ja toimii harjoitusyrityksen eri tehtävissä, jolloin hän joutuu testaamaan käytännössä yrittäjyyttä ja yritystoimintaa ja osaamistaan. Oppija toimii aktiivisesti toimien yhdessä muiden oppijoiden kanssa. Opettaja toimii tällöin taustalla, mutta ohjaa tarvittaessa oppijan toimenpiteitä.

Oppimisympäristöinä käytetään luokkatyöskentelyä, yritysvierailuja ja verkkoympäristöä, jossa toimitaan harjoitusyrityksen puitteissa.

4.4 Arviointi

Oppimisen arviointia suorittavat opiskelija itse, vertaisohjaajat, opettaja(t), ryhmä ja muut sidosryhmät. Oppimisen ja opetuksen arviointi on jatkuvaa vuorovaikutteista toimintaa. Palautekäytännön tulee olla osa jokapäiväistä toimintaa. Saatua palautetta käytetään opetuksen kehittämiseksi.

Opintokokonaisuuden arviointikriteerit ovat OPH:n mukaisesti kolmiportaiset, mutta arviointi tehdään viisiportaisesti.

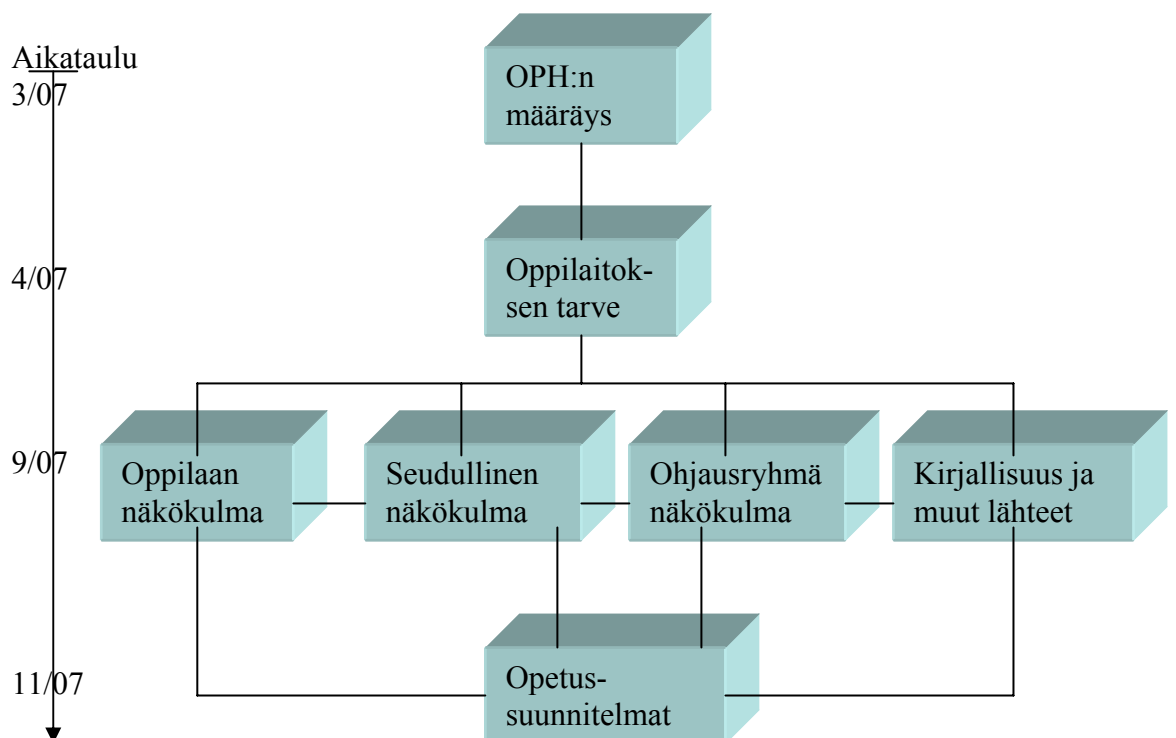
Opettaja arvio opiskelijan kehittymistä opiskelun aikana portfolion, tuntityöskentelyn ja harjoitustehtävien avulla. Arviointi tapahtuu myös itsearviointina

Opiskelija voi myös suorittaa opinnot/osan opinnoista ammattiosaamisen näytöissä.

5. KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUS

5.1 Kehittämishankkeen prosessin kuvaus

Kehittämishankkeen prosessi on samalla ammatillisen peruskoulutuksen ammatillisten valinnaisten opetussuunnitelman prosessi ja se on esitelty kuviossa 1.

Kuvio 1. Opetussuunnitelma prosessin kuvaus.

Opetussuunnitelman laadinnassa toteutetaan koulun ja työelämän vuoropuhelua käytännössä. Kehittämishankkeen toteuttamistavan perusteluina olen käyttänyt omaa kokemustani yrittäjänä ja toimimistani yrityksissä ja sieltä saamaani työkokemusta sekä muutaman vuoden kokemusta opettajan toimissa.

Seuraavassa kahdessa kappaleessa kuvaan opetussuunnitelmaprosessin tarkemmin.

5.2 Kehittämishankkeen toteuttaminen oppilaitoksessa

Kehittämishankkeen valintaan vaikutti oppilaitoksemme, Savonlinnan ammatti- ja aikuisopiston selkeä tarve tuottaa oppilaitokselle Opetushallituksen 13.2.2007 päivätyllä määräyksellä 2. asteen ammatillisten valinnaisten opinto-kokonaisuuteen 10 opintoviikon opetussuunnitelma sekä yrittäjyyteen ja yritystoimintaan.

Opetussuunnitelmassa laaditaan keskeiset sisällöt, tavoitteet ja kolmiportaiset arviointiperusteet.

Kehittämishankkeen toteutuksen ensimmäisenä vaiheena oli tutustua em. opetussuunnitelmiin, niiden sisältöön, tavoitteisiin ja arviointiperusteisiin. Valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa arviointi perusteissa oli määritelty kaksi tasoa, tyydyttävä ja kiitettävä. Oppilaitoksemme opetussuunnitelmaan arvioinnin perusteiksi valittiin kolmeportainen asteikko, jolloin arviointi määriteltiin tyydyttävä (T1), hyvä (H3) ja kiitettävä (K5). Lisäksi kehittämishankkeen ensimmäisessä vaiheessa tutustuttiin Savonlinnan ammatti- ja aikuisopiston liiketalouden perustutkinnon sisältämään yrittäjyyden, muiden osastojen ammatillisten valinnaisten yrittäjyys sekä aikuiskoulutuksen yrittäjäkoulutus opetussuunnitelmiin.

Kehittämishankkeen toteuttamisen seuraavassa vaiheessa määriteltiin ohjausryhmän koostumus. Ohjausryhmäntehtävänä oli ohjeistaa ja määritellä osaltaan kehittämishankkeen sisältöä. Ohjausryhmän henkilöstö koostui yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon koulutusalan opettajista. Ohjausryhmän puheenjohtajana toimi em. koulutusalan koulutuspäällikkö ja jäsenenä taloushallinnon lehtori, liiketalouden lehtori ja markkinoinnin lehtori. Ohjausryhmän ensimmäisessä kokouksessa käsiteltiin laadittavan opetussuunnitelman yleistä sisältöä, tavoitteita ja

arviointiperusteita. Ohjausryhmä hyväksyi aloituskokouksessa myös kehittämishankkeen toteutukseen tekijän esittämät yritysten edustajat ja oppilaitoksen opiskelijat.

Valtakunnallisen opetussuunnitelman pohjalta laadittiin alustavat opetussuunnitelmat yrittäjyyteen ja yritystoimintaan. Opetussuunnitelmissa määriteltiin tavoitteet, keskeiset sisällöt ja arvioinnin kohteet ja perusteet. Alustavassa yrittäjyyden opetussuunnitelmassa käsiteltiin selkeästi myös sisäistä yrittäjyyttä ja sen arviointikriteereitä yksityiskohtaisemmin kuin valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa. valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa sisäisen yrittäjyyden tarkastelu ja arviointi oli sisällytetty muiden arviointikohteiden asiasisältöihin.

Kun alustavat opetussuunnitelmat oli tuotettu, se esitettiin kahdelle opiskelijalle. Opiskelijat olivat 2. vuosikurssin merkonomi opiskelijoita, jotka olivat suorittaneet merkonomi opinnoissaan yrittäjyyden kurssin ensimmäisenä vuotenaan. Opiskelijoiden kanssa keskusteltiin alustavista opetussuunnitelmista ja esitettiin heille kysymyksiä sen sisällöstä, tavoitteista ja arvioinnin perusteista. Tämän jälkeen opiskelijat tutustuivat tarkemmin opetussuunnitelmiin, jonka jälkeen he antoivat sekä suullista että kirjallista palautetta. Opiskelijoiden palautteen pohjalta opetussuunnitelmaa täydennettiin niin, että heidän näkemyksensä otettiin huomioon. Palautteessaan opiskelijat eivät puuttuneet itse opetussisältöihin, vaan he toivat esiin lähinnä opetusmenetelmiin liittyvää asiaa ja kurssin ajalliseen sijoittamiseen opiskelun aikana.

Alustavat opetussuunnitelmat toimitettiin samanaikaisesti myös yrittäjille tutustumista ja lausuntoja varten. Yrittäjien lausuntojen pohjalta täydennettiin opetussuunnitelmia ja pidettiin ohjausryhmän kokous, jossa käsiteltiin opetussuunnitelmia. Ohjausryhmän kokouksessa otettiin kantaa erikseen yrittäjyyden ja yritystoimintaa liittyviin opetussuunnitelmiin. Keskustelujen pohjalta tehtiin lopulliset päätökset opetussuunnitelmien sisällöistä, tavoitteista ja arvioinnin perusteista. Yrittäjien lausunnot opetusmenetelmien osalta aiheutti keskusteluja ja pohdintoja ennen kaikkea työpaikoilla tapahtuvan yrittäjyyden opetuksen osalta. Asia nähtiin ohjausryhmässä asiaksi, josta tulee keskustella laajemmin ja korkeammalla tasolla, koska ohjausryhmällä ei ollut

valtuuksia tehdä rahoitukseen liittyviä päätöksiä oppilaitoksen kannalta. Asia nähtiin kuitenkin myönteisessä valossa ja viestiä lupauduttiin viemään eteenpäin.

Ohjausryhmässä nähtiin opetusmateriaalin osalta nykyaikaisen tekniikan suurempaa käyttöönottoa tärkeäksi ja yksi merkittävimmistä keinoista nähtiin opiskelijoiden oppimisen kannalta heidän aktivoiminen toimintaan ja kokemukselliseen oppimiseen. Tätä edesautetaan, jos oppilaat joutuvat tekemään töitä opiskeltavan oppiaineen tietojen ja taitojen saavuttamiseksi. Oppimisympäristönä ja –menetelmänä nähtiin merkittäväksi verkossa tapahtuvan virtuaaliyrityksen toteuttamisen oppiaineen koulutuksen aikana.

Oppimisympäristössä teoriaopinnot voidaan liittää aktiiviseen käytännön toimintaan ja työelämän kontekstiin ja täydentää työharjoittelussa ja työtehtävissä tapahtuvaa oppimista. Reaalimaailman simuloinnin lisäksi oppimisympäristön keskeisiä ominaisuuksia ovat joustavuus, muunneltavuus ja mahdollisuus oppimisen henkilökohtaistamiseen.

Kehittämishankkeen ohjausryhmä esitti virtuaalisen harjoitusyritykseen liittyvän lisenssin hankkimista oppilaitoksen käyttöön.

Harjoitusyrityksen malleista löytyy lisä tietoa osoitteesta <http://www.finpec.fi>.

5.3 Kehittämishankkeen toteuttaminen seudullisen elinkeinoelämän kanssa

Alustavat opetussuunnitelmat lähetettiin neljälle (4) seudun yrittäjälle samanaikaisesti kuin oppilaille etukäteen tutustumista ja lausuntoja varten. Yrityksien toimialat jakaantuivat:

- tuotannolliseen toimintaan: Viiramikko Oy
- yritysneuvontaan: Uusyrittäjäkeskus
- kaupalliseen alaan: Finlandia Group
- lääkäripalveluun: Wiisaudenhammas,

lisäksi Wiisaudenhampaan edustaja on Etelä-Savon Yrittäjien puheenjohtaja ja Suomen Yrittäjien varapuheenjohtaja.

Valitessani yrittäjiä, joiden ajatukset voivat auttaa tuomaan opetussuunnitelmaan seudullista näkemystä, kriteerit olivat seuraavat:

- yrityksellä tulee olla usean vuoden toiminta takanaan
- yritysten tulee edustaa kokoluokaltaan erilaisia vaihtoehtoja kuitenkin niin, että ne ovat pk-yrityksiä
- minun tulee tuntea yrittäjät ja yritysten toimintatavat
- yritykset edustavat seudullisesti keskiverto yrityksiä

Alustavista opetussuunnitelmista yrittäjiä pyydettiin esittämään näkemyksensä. Heitä pyydettiin esittämään kantansa erityisesti huomioiden seudun yritysten tarpeet ja vaatimukset yrittäjyyden ja yritystoiminnan opetussisältöjen ja toteutuksen kannalta. Samalla kysyttiin yrittäjien valmiutta pitämään luentoja Savonlinnan ammatti- ja aikuisopistossa.

Viikon kuluttua materiaalin lähettämisen jälkeen pidettiin kahden keskeiset keskustelut kunkin yrittäjän kanssa alustavan opetussuunnitelman pohjalta. Yrittäjien kannanotot opetussuunnitelmaan olivat sisältöjen osalta myönteiset ja tukivat alustavan opetussuunnitelman sisältöjä. Arviointiperusteisiin he eivät ottaneet kantaa. Seudullinen näkökulma yrittäjien taholta oli sisäisen yrittäjyyden koulutuksen merkitys koko elinkeinoelämään. Yrittäjien pääasiallinen toive kohdistui aktiivisen ja yrittäjämäisen työvoiman saannin turvaamisesta seudullisesti.

Henkilökohtaisten keskustelujen pohjalta yrittäjiltä pyydettiin kirjallista palautetta opetussuunnitelmien sisällöstä ja asioista, joita he näkevät yrittäjyyden ja yritystoiminnan opetuksen kannalta huomioon otettavaksi. Lausuntojen pohjalta esitetään muutamia esiin tulleita asioita. Vaikka kaikkia seikkoja ei kyetä ottamaan opetussuunnitelman sisältöön, näkyi lausunnoissa monia varteenotettavia seikkoja. Seuraavana muutamia lausuntoja, joissa ilmenee yrittäjien näkemyksiä paikallisesti että valtakunnallisesti.

Huolimatta siitä, että yrittäjyys ja yritystoiminnan koulutuksen yksi tavoitteista on lisätä yritystoimintaa ja luoda mahdollisuuksia uusien yritysten syntymiseen, näkisin koulutuksen ensi-sijaiseksi tavoitteeksi 2.asteen koulutuksessa synnyttää

opiskelijoissa yrittäjämäisiä asenteita, joka merkitsee myös yritykselle parempaa ja valmiimpaa työvoimaa (Tenhunen, M. Viiramikko Oy. 2007).

Lausunnossa kiteytyy kaikkien kehittämishankkeessa osallisina olleiden yrittäjien näkemys yrittäjyyden ja yritystoiminnan opetuksesta ja samalla siinä ilmenee elinkeinoelämän kannalta merkittävimmät seikat seudullisesti ja valtakunnallisesti ajateltuna:

- 2.asteen opiskelija on valmistuessaan noin 18-vuotias, jolloin hänellä ei ole vielä toimialallaan tarvittavaa ammatillista osaamista eikä suhteita yritystoiminnan aloittamiseksi
- yrityksillä on huoli osaavan ja yrittäjämäisesti ajattelevan työvoiman saannista
- opetuksessa tulee pääasiallisena tavoitteena olla yrittäjämäisen ajattelun merkityksen korostaminen, jolloin opiskelijan tulevaisuuden mahdollisuuksien kirjo laajenee
- yrittämisen vaatimusten ja perusteiden opettaminen luo opiskelijoille tulevaisuudessa yhden lisä mahdollisuuden uran luomiseen tulevaisuudessa

Yrittäjyyteen liittyvien tietojen ja taitojen osaamisen ohjausta voidaan edistää merkittävästi työssä oppimisjaksojen aikana. Opiskelijoiden ollessa työssä oppimispaikalla tulisi luoda mahdollisuuksia yrittäjien osallistumiseen oppilaiden ohjaukseen enemmän. Järjestely vaatisi tietysti rahallisia korvauksia yrittäjien antamaan panokseen koulutuksessa ja ohjauksessa, koska yrittäjän aika on rahaa (Siljamäki, S. Finlandia Group Oy. 2007).

Lausunto korostaa kokemuksellisen oppimisen merkitystä yrittäjyyden opetuksessa. Työpaikoilla annettava opetus luo opiskelijoille realistisia näkemyksiä yrittäjän elämään ja avartavat yrittäjän elämää sen oikeassa ympäristössä. Kuten yrittäjä sanoo, aika on rahaa, voisi tämä oivallus kasvattaa opiskelijaa tajuamaan maailman, missä yrittäjä elää ja mitä hän odottaa työntekijöiltä.

Yrittäjien lausuntojen pohjalta seudullisuuden korostus ei poikennut oleellisesti valtakunnallisen opetussuunnitelman tavoitteista ja sisällöstä. Toteuttamistavoista yrittäjät esittivät näkemyksen työssä oppimispaikoilla tapahtuvan koulutuksen, joka olisi mielenkiintoinen toteuttaa. Tähän vaadittaisiin kuitenkin rahaa, joka kehittämishankkeen kannalta katsoen ei ole mahdollisuuksien rajoissa esittää. Tämä vaatisi valtakunnallisella tasolla olevia päätöksiä.

Yrittäjien esittämien lausuntojen pohjalta laadittiin opetussuunnitelmiin sisältöä korostaen sisäisen yrittäjyyden merkitystä.

6. KEHITTÄMISHANKKEEN TULOKSET

6.1 Opetussuunnitelma ammatillisten valinnaisten yrittäjyys osioon

6.1.1 Yleistavoite

Yrittäjyyden opintokokonaisuuden yleistavoitteita ovat:

- sisäisen yrittäjyyden sisäistäminen
- oman ja ryhmän osaamisen (tuote tai palvelu) tuotteistaminen
- perustettavan yrityksen tai yrityssimulaation toimintaedellytysten arviointi ja liikeidean täsmentäminen.
- yrityksen perustamista tukevien palvelujen hyödyntäminen
- yhteistyö- tai partneriyritysten hankinta
- alustavan liiketoimintasuunnitelman laatiminen
- yrityksen perustaminen
- yritystoiminnan käynnistäminen
- perustetussa yrityksessä tai yrityssimulaatiossa toimiminen
- yrityksen tai yrityssimulaation toiminnan lopettaminen tai jatkaminen
- oppijan oppimaan oppiminen

6.1.2 Oppimisympäristö ja oppimateriaali

Oppiminen on opiskelijan oman aktiivisen toiminnan tulosta. Oppimistoimintaa ohjaavat opiskeltavan asiakokonaisuuden tavoitteet. Uusi tieto rakentuu omien kokemusten ymmärtämiselle, tiedostamiselle ja arvioinnille.

Opetuksessa keskitytään mahdollisuuksien luomiseen. Menetelminä käytetään ryhmätoita, keskustelua, luentoja, harjoitustehtäviä, yritysvierailuja, yrittäjien luentoja ja vierailuja oppitunneilla ja harjoitusyrityksessä toimimista.

Oppimateriaalina käytetään yrittäjäjärjestöjen, rahoittajien, vakuutusyhtiöiden ja muiden tahojen tuottamaa yrittäjyyden tietoa verkkoympäristössä. Muita oppimateriaaleja ovat opettajan valmistamat harjoitustehtävät ja muu materiaali sekä virtuaalimaailmaan tuotettu harjoitusyrityksen materiaali.

6.1.3 Kytkennät muihin opintoihin

Yrittäjyysopinnot kytketään opintoalojen muihin opintoihin huomioiden yrittäjyys ja yrittäjämäinen ote opiskelussa.

6.1.4 Arviointi

Arvioinnin perusteet määrittelee valtakunnallinen opetussuunnitelma, jossa on esitetty arvioinnin kohteet ja määritelty ne tyydyttävän (T1) ja kiitettävän (K5) tasolla.

Oppimisen arviointia suorittavat opiskelija itse, opettaja(t), ryhmä ja muut sidosryhmät. Oppimisen ja opetuksen arviointi on jatkuvaa vuorovaikutteista toimintaa. Palautekäytännön tulee olla osa jokapäiväistä toimintaa. Saatua palautetta käytetään opetuksen kehittämiseksi.

Arviointikriteereissä sanalla ohjattuna tarkoitetaan sitä, että opiskelija tarvitse ajoittain työtehtävän ohjausta tai neuvontaa. Ohjattuna ei tarkoiteta jatkuvaa ohjausta. Sanoilla lähes itsenäisesti tarkoitetaan perussuoritusta, jossa opiskelija kykenee itsenäiseen

työhön, mutta tarvitsee ja osaa kysyä neuvoja. Sanalla itsenäisesti tarkoitetaan työn itsenäistä ja koulutusohjelmaopinnoissa myös joutuisaa suoritusta.

Opintokokonaisuuden arviointikriteerit ovat kolmiportaiset T1, H3, K5, mutta arviointi tehdään viisiportaisesti.

Opettaja arvio opiskelijan kehittymistä opiskelun aikana portfolion, tuntityöskentelyn ja harjoitustehtävien avulla. Arviointi tapahtuu myös itsearviointina

Opiskelija voi myös suorittaa opinnot/osan opinnoista ammattiosaamisen näytöissä.

Tavoitteet, keskeiset sisällöt ja arvioinnin kohteet	Tyydyttävä (T1)	Hyvä (H3)	Kiitettävä (K5)
I. Sisäinen yrittäjyys	Opiskelija	Opiskelija	Opiskelija
Motivoituneisuus ja aktiivisuus opiskeluun	Osallistuu sattumanvaraisesti tuntityöskentelyyn	Osallistuu useimmiten aktiivisesti tunti-työskentelyyn	Osallistuu jatkuvasti aktiivisesti tunti-työskentelyyn
Oma-aloitteisuus	Tekee silloin tällöin annetut kotitehtävät	Tekee useimmiten annetut kotitehtävät	Tekee joka kerta annetut kotitehtävät
Itsetuntemus	Hakee ohjatusti tarvittavaa uutta tietoa käyttäen hyväkseen eri tietolähteitä	Hakee melko itsenäisesti uutta tietoa käyttäen hyväkseen eri tietolähteitä	Hakee itsenäisesti uutta tietoa käyttäen hyväkseen eri tietolähteitä
Riskintotokyky	Osaa ohjatusti arvioida omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan	Osaa melko itsenäisesti arvioida omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan	Osaa itsenäisesti arvioida omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan
Toimiminen ryhmässä	Välittelee osallistumista tuntityöskentelyyn peläten epäonnistumista väärin vastauksien antamisen muodossa	Osallistuu melko aktiivisesti opetustilanteeseen pitäen epäonnistumista opettavaisena kokemuksena	Osallistuu jatkuvasti aktiivisesti opetustilanteeseen pitäen epäonnistumista opettavaisena kokemuksena
	Osallistuu passiivisesti ryhmätöiden tekoon	Osallistuu melko aktiivisesti ryhmätöiden tekoon	Osallistuu aktiivisesti ryhmätöiden tekoon

	Suhtautuu passiivisesti ryhmälle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi	Näkee melko tärkeänä ryhmälle asetetut tavoitteet ja toimii melko aktiivisesti ryhmän sisällä	Näkee tärkeänä ryhmälle asetetut tavoitteet ja toimii aktiivisesti ryhmän sisällä
Vastuu itsestä ja omatoimisuus	Tarvitsee ohjausta henkilökohtaisten annettujen tehtävien tekoon ja hakee apua välittömästi ongelmien ilmaantuessa yrittämättä itse ratkoa ongelmia	Tekee melko itsenäisesti annetut tehtävät ja hakee ilmaantuviin ongelmiin tietoa melko itsenäisesti	Tekee itsenäisesti annetut tehtävät ja hakee ilmaantuviin ongelmiin tietoa itsenäisesti
Kommunikointi	Osaa laatia ohjatusti kirjallisia tuotoksia	Osaa laatia melko itsenäisesti kirjallisia tuotoksia	Osaa laatia itsenäisesti kirjallisia tuotoksia
2.Työprosessin ja tiedon hallinta	Opiskelija	Opiskelija	Opiskelija
Oman ja ryhmän osaamisen tuoteistaminen	Osaa arvioida ohjatusti omia henkisiä, fyysisiä ja taloudellisia resursseja yritystoiminnan kannalta Ottaa vastaan palautetta toiminnastaan ja asettaa sen pohjalta kehittymistavoitteita ohjatusti Pystyy oman ja ryhmän osaamisen pohjalta ohjatusti löytämään oman ja ryhmän koulutusalan tarjoamia yritystoiminnan mahdollisuuksia	Osaa arvioida lähes itsenäisesti omia ja ryhmän henkisiä, fyysisiä ja taloudellisia resursseja yritystoiminnan kannalta Osaa ottaa vastaan palautetta toiminnastaan ja asettaa sen pohjalta kehittymistavoitteita lähes itsenäisesti Pystyy oman ja ryhmän osaamisen pohjalta yhteistyössä ryhmän kanssa löytämään oman ja ryhmän koulutusalan tarjoamia yritystoiminnan mahdollisuuksia	Osaa arvioida itsenäisesti omia ja ryhmän henkisiä, fyysisiä ja taloudellisia resursseja yritys-toiminnan kannalta Osaa ottaa vastaan palautetta toiminnastaan ja asettaa sen pohjalta kehittämis-tavoitteita itsenäisesti Löytää itsenäisesti oman ja ryhmän osaamisen pohjalta oman ja ryhmän koulutusalan tarjoamia yritystoiminnan mahdollisuuksia
Perustettavan yrityksen toiminta-edellytysten arviointi, liikeidean täsmentäminen	Osaa kartoittaa toimialallaan vallitsevan kilpailutilanteen, siinä toimivat kilpailevat yritykset ja niiden vahvuudet ja heikkoudet ohjatusti yhteistyössä ryhmän kanssa	Osaa kartoittaa toimialallaan vallitsevan kilpailutilanteen, siinä toimivat kilpailevat yritykset ja niiden vahvuudet ja heikkoudet yhteistyössä ryhmän kanssa	Osaa kartoittaa toimialallaan vallitsevan kilpailutilanteen, siinä toimivat kilpailevat yritykset ja niiden vahvuudet ja heikkoudet itsenäisesti

2.Työprosessin ja tiedon hallinta	Opiskelija	Opiskelija	Opiskelija
<p>Yrityksen sidosryhmien tunnistaminen ja niiden palvelujen hyödyntäminen yrityksen perustamisvaiheessa ja sen ollessa toiminnassa</p> <p>Alustavan liiketoimintasuunnitelman laatiminen</p>	Osaa laatia ohjatusti perustettavalle yritykselle SWOT-analyysin yhdessä ryhmän kanssa	Osaa laatia ryhmän yhteistyöllä SWOT-analyysin perustettavalle yritykselle	Osaa laatia itsenäisesti SWOT-analyysin perustettavalle yritykselle
	Osaa laatia ohjatusti yhdessä ryhmän kanssa perustettavalle yritykselle liikeidean, jossa tarkastellaan yrityksen toiminta-ajatusta	Osaa laatia yhdessä ryhmän kanssa perustettavalle yritykselle liikeidean, jossa tarkastellaan yrityksen toiminta-ajatusta	Osaa laatia itsenäisesti perustettavalle yritykselle liikeidean, jossa tarkastellaan yrityksen toiminta-ajatusta
	Osaa hakea ohjatusti yritystä palvelevat tahot, kuten paikkakuntansa elinkeinotoimistot, työvoimatoimistot ja maakuntansa TE-keskuksen ja niiden suomat palvelut	Osaa hakea lähes itsenäisesti yritystä palvelevat tahot, kuten paikkakuntansa elinkeinotoimistot, työvoimatoimistot ja maakuntansa TE-keskuksen ja niiden suomat palvelut	Osaa hakea itsenäisesti yritystä palvelevat tahot, kuten paikkakuntansa elinkeinotoimistot, työvoimatoimistot ja maakuntansa TE-keskuksen ja niiden suomat palvelut
	Osaa ohjatusti hakea yrityksen toiminnassa tarvittavat yhteistyöyritykset, kuten raaka-aineen tai tavaran toimittajat ja tuotteen myyntiin tarvittavat yhteistyötahot	Osaa lähes itsenäisesti hakea yrityksen toiminnassa tarvittavat yhteistyöyritykset, kuten raaka-aineen tai tavaran toimittajat ja tuotteen myyntiin tarvittavat yhteistyötahot	Hakee itsenäisesti yrityksen toiminnassa tarvittavat yhteistyöyritykset, kuten raaka-aineen tai tavaran toimittajat ja tuotteen myyntiin tarvittavat yhteistyötahot
	Osaa ohjatusti ryhmän kanssa määrittellä yritysmuotoon vaikuttavat tekijät ja niiden pohjalta ohjatusti valita perustettavalle yritykselle yritysmuodon	Osaa melko itsenäisesti ryhmän kanssa määrittellä yritysmuotoon vaikuttavat tekijät ja niiden pohjalta melko itsenäisesti valita perustettavalle yritykselle yritysmuodon	Määrittelee itsenäisesti ryhmän kanssa yritysmuotoon vaikuttavat tekijät ja niiden pohjalta valitsee itsenäisesti perustettavalle yritykselle yritysmuodon
Osaa ohjatusti ryhmän kanssa määrittellä yrityksen liikeidean sisältäen yrityksen asiakkaat, asiakasryhmät, tuotteet ja palvelut ja miten ne tuotetaan, yrityksen imagon ja yrityksen toiminta-ajatuksen, jossa määrittellään yrityksen	Osaa melko itsenäisesti ryhmän kanssa määrittellä yrityksen liikeidean sisältäen yrityksen asiakkaat, asiakasryhmät, tuotteet ja palvelut ja miten ne tuotetaan, yrityksen imagon ja yrityksen toiminta-ajatuksen, jossa määrittellään yrityksen	Osaa itsenäisesti ryhmän kanssa määrittellä yrityksen liikeidean sisältäen yrityksen asiakkaat, asiakasryhmät, tuotteet ja palvelut ja miten ne tuotetaan, yrityksen imagon ja yrityksen toiminta-ajatuksen, jossa määrittellään	

2.Työprosessin ja tiedon hallinta	Opiskelija	Opiskelija	Opiskelija
<p data-bbox="316 1111 507 1227">Yrityksen perustaminen ja yritystoiminnan käynnistäminen</p> <p data-bbox="316 1783 584 1843">Perustetussa yrityksessä toimiminen</p>	markkinointi, hallinto, henkilöstö ja yrityksen resurssit	markkinointi, hallinto, henkilöstö ja yrityksen resurssit	yrityksen markkinointi, hallinto, henkilöstö ja yrityksen resurssit
	Osaa ohjatusti yhdessä ryhmän kanssa laatia yrityksen investointilaskelmat ja käyttöpääoman tarvelaskelmat sekä yrityksen myyntibudjetin	Osaa melko itsenäisesti yhdessä ryhmän kanssa laatia yrityksen investointilaskelmat ja käyttöpääoman tarvelaskelmat sekä yrityksen myyntibudjetin	Osaa itsenäisesti yhdessä ryhmän kanssa laatia yrityksen investointilaskelmat ja käyttöpääoman tarvelaskelmat sekä yrityksen myyntibudjetin
	Osaa esitellä ohjatusti yhdessä ryhmän kanssa laatimaansa liiketoimintasuunnitelmaa yritysneuvontapalveluita tuottaville tahoille ja rahoittajille ja neuvotella heidän kanssaan yrityksen toimintamahdollisuuksista ja rahoituksesta	Osaa esitellä melko itsenäisesti ryhmän kanssa laatimaansa liiketoimintasuunnitelmaa yritysneuvontapalveluita tuottaville tahoille ja rahoittajille ja neuvotella heidän kanssaan yrityksen toimintamahdollisuuksista ja rahoituksesta	Osaa esitellä itsenäisesti ryhmän kanssa laatimaansa liiketoimintasuunnitelmaa yritysneuvonta-palveluja tuottaville tahoille ja rahoittajille ja neuvotella heidän kanssaan yrityksen toiminta mahdollisuuksista ja rahoituksesta
<p data-bbox="316 1111 507 1227">Yrityksen perustaminen ja yritystoiminnan käynnistäminen</p> <p data-bbox="316 1783 584 1843">Perustetussa yrityksessä toimiminen</p>	Osaa ohjattuna laatia aloittavan yrityksen perustamisasiakirjat ja ilmoitukset viranomaisille, kuten perustamisilmoitus patentti- ja rekisterihallitukseen, arvonlisäverovelvolliseksi verovirastoon, ennakkoperintärekisteriin verovirastoon ja työnantaja rekisteriin sekä osaa ohjatusti hankkia tarvittavat lakisääteiset ja muut yritystoiminnan kannalta oleelliset vakuutukset vakuutusyhtiöstä ja kilpailuttaa vakuutusyhtiöt vakuutusehdoista	Osaa melko itsenäisesti laatia aloittavan yrityksen perustamisasiakirjat ja ilmoitukset viranomaisille, kuten perustamisilmoitus patentti- ja rekisterihallitukseen, arvonlisäverovelvolliseksi verovirastoon, ennakkoperintärekisteriin verovirastoon ja työnantaja rekisteriin sekä osaa melko itsenäisesti hankkia tarvittavat lakisääteiset ja muut yritystoiminnan kannalta oleelliset vakuutukset vakuutusyhtiöstä ja kilpailuttaa vakuutusyhtiöt vakuutusehdoista	Osaa itsenäisesti laatia aloittavan yrityksen perustamisasiakirjat ja ilmoitukset viranomaisille, kuten perustamisilmoitus patentti- ja rekisterihallitukseen, arvonlisäverovelvolliseksi verovirastoon, ennakkoperintärekisteriin verovirastoon ja työnantajarekisteriin sekä osaa itsenäisesti hankkia tarvittavat lakisääteiset ja muut yritystoiminnan kannalta oleelliset vakuutukset vakuutusyhtiöstä ja kilpailuttaa vakuutusyhtiöt vakuutusehdoista
	Osaa toimia ohjattuna yrityksen myynti-, hinnoittelu- ja	Osaa toimia melko itsenäisesti yrityksen myynti-, hinnoittelu- ja	Osaa toimia itsenäisesti ja oma-aloitteisesti yrityksen myynti-,

2.Työprosessin ja tiedon hallinta	Opiskelija	Opiskelija	Opiskelija
	<p>ostotehtävissä sekä osaa tehdä ohjatusti varastokirjanpitoa ja laskutusta</p> <p>Osaa ohjatusti käyttää tilitoimiston kirjanpitoraportteja apunaan laatiessaan yrityksen kannattavuuteen vaikuttavia toimenpiteitä</p> <p>Osaa toteuttaa ohjatusti yrityksen markkinointisuunnitelmaa, osaa luoda ja ylläpitää ohjatusti asiakassuhteita ja toimia palveluhenkisesti asiakastyytyväisyyden takaamiseksi</p> <p>Osaa toimia ohjatusti yrityksen tavoitteiden ja päämäärien mukaisesti työyhteisössä eri sidosryhmien kanssa</p> <p>Osaa tehdä ohjatusti valintoja ryhmässä yrityksen arvojen mukaisesti yrityksen toimintojen kehittämiseksi</p>	<p>ostotehtävissä sekä osaa tehdä melko itsenäisesti varastokirjanpitoa ja laskutusta</p> <p>Osaa melko itsenäisesti käyttää tilitoimiston kirjanpitoraportteja apunaan laatiessaan yrityksen kannattavuuteen vaikuttavia toimenpiteitä</p> <p>Osaa toteuttaa melko itsenäisesti markkinointisuunnitelmaa, osaa luoda ja ylläpitää melko itsenäisesti asiakassuhteita ja toimia palveluhenkisesti asiakastyytyväisyyden takaamiseksi</p> <p>Osaa toimia melko itsenäisesti yrityksen tavoitteiden ja päämäärien mukaisesti työyhteisössä eri sidosryhmien kanssa</p> <p>Osaa tehdä melko itsenäisesti valintoja ryhmässä yrityksen arvojen mukaisesti yrityksen toimintojen kehittämiseksi</p>	<p>hinnoittelu- ja ostotehtävissä sekä osaa tehdä itsenäisesti varastokirjanpitoa ja laskutusta</p> <p>Osaa itsenäisesti käyttää tilitoimiston kirjanpitoraportteja apunaan laatiessaan yrityksen kannattavuuteen vaikuttavia toimenpiteitä</p> <p>Osaa toteuttaa itsenäisesti yrityksen markkinointisuunnitelmaa, osaa luoda ja ylläpitää itsenäisesti asiakassuhteita ja toimia palveluhenkisesti asiakastyytyväisyyden takaamiseksi</p> <p>Osaa toimia itsenäisesti ja oma-aloitteisesti yrityksen tavoitteiden ja päämäärien mukaisesti työyhteisössä eri sidosryhmien kanssa</p> <p>Osaa tehdä itsenäisesti valintoja ryhmässä yrityksen arvojen mukaisesti yrityksen toimintojen kehittämiseksi</p>
<p>Yritystoiminnan lopettaminen tai jatkaminen omana yrityksenä</p>	<p>Osaa tehdä ohjatusti toimenpiteet ja päätökset yritystoiminnan lopettamisesta tai jatkamisesta</p>	<p>Osaa tehdä melko itsenäisesti toimenpiteet ja päätökset yritystoiminnan lopettamisesta tai jatkamisesta</p>	<p>Osaa tehdä itsenäisesti toimenpiteet ja päätökset yritys-toiminnan lopettamisesta tai jatkamisesta</p>

6.2 Opetussuunnitelma ammatillisten valinnaisten yritystoiminta osioon

6.2.1 Yleistavoite

Yritystoiminnan yleistavoitteita ovat:

- oman osaamisen tuoteistamismahdollisuuksien kartoitus
- liiketoiminnan toteuttamisen vaatimien asioiden arviointi suhteessa omiin vahvuuksiin ja heikkouksiin
- perustettavan yrityksen kannalta välttämättömien asioiden selvittäminen, kuten toimiala-analyysi, toimintaympäristö, yhteistyökumppanit ja resurssit
- liiketoimintamahdollisuuksien etsiminen
- tunnistaminen ja arviointi
- liikeidean valinta
- yritysmuodon valinta
- riskianalyysi
- markkina-analyysi
- liiketoiminnan toteutuksen suunnittelu alan asiantuntijoiden kanssa
- yrityksen perustaminen ja lopettaminen.

6.2.2 Oppimisympäristö ja oppimateriaali

Oppiminen on opiskelijan oman aktiivisen toiminnan tulosta. Oppimistoimintaa ohjaavat opiskeltavan asiakokonaisuuden tavoitteet. Uusi tieto rakentuu omien kokemusten ymmärtämiselle, tiedostamiselle ja arvioinnille.

Opetuksessa keskitytään mahdollisuuksien luomiseen. Menetelminä käytetään ryhmätöitä, keskustelua, luentoja, harjoitustehtäviä, yritysvierailuja, yrittäjien luentoja ja vierailuja oppitunneilla ja harjoitusyrityksessä toimimista. Lisäksi opiskelijat laativat harjoitusyrityksen liiketoimintasuunnitelman.

Oppimateriaalina käytetään yrittäjäjärjestöjen, rahoittajien, vakuutusyhtiöiden ja muiden tahojen tuottamaa yrittäjyyden tietoa verkkoympäristössä. Muita oppimateriaaleja ovat opettajan valmistamat harjoitustehtävät ja liiketoiminta-

suunnitelmaan laadintaan tarvittava muu materiaali. Virtuaalimaailmaan tuotettu harjoitusyrityksen materiaali on myös merkittävässä asemassa tiedon saannin suhteen.

6.2.3 Kytkennät muihin opintoihin

Yrittäjyysopinnot kytketään opintoalojen muihin opintoihin huomioiden yrittäjyys ja yrittäjämäinen ote opiskelussa.

6.2.4 Arviointi

Arvioinnin perusteet määrittelee valtakunnallinen opetussuunnitelma, jossa on esitetty arvioinnin kohteet ja määritely ne tyydyttävän (T1) ja kiitettävän (K5) tasolla.

Oppimisen arviointia suorittavat opiskelija itse, opettaja(t), ryhmä ja muut sidosryhmät. Oppimisen ja opetuksen arviointi on jatkuvaa vuorovaikutteista toimintaa. Palautekäytännön tulee olla osa jokapäiväistä toimintaa. Saatua palautetta käytetään opetuksen kehittämiseksi.

Arviointikriteereissä sanalla ohjattuna tarkoitetaan sitä, että opiskelija tarvitse ajoittain työtehtävän ohjausta tai neuvontaa. Ohjattuna ei tarkoiteta jatkuvaa ohjausta. Sanoilla lähes itsenäisesti tarkoitetaan perussuoritusta, jossa opiskelija kykenee itsenäiseen työhön, mutta tarvitsee ja osaa kysyä neuvoja. Sanalla itsenäisesti tarkoitetaan työn itsenäistä ja koulutusohjelmaopinnoissa myös joutuisaa suoritusta.

Opintokokonaisuuden arviointikriteerit ovat kolmiportaiset T1, H3, K5, mutta arviointi tehdään viisiportaisesti.

Opettaja arvio opiskelijan kehittymistä opiskelun aikana portfolion, tuntityöskentelyn ja harjoitustehtävien avulla. Arviointi tapahtuu myös itsearviointina

Opiskelija voi myös suorittaa opinnot/osan opinnoista ammattiosaamisen näytöissä..

Opettaja arvio opiskelijan kehittymistä opiskelun aikana portfolion, tuntityöskentelyn ja harjoitustehtävien avulla. Arviointi tapahtuu myös itsearviointina

Opiskelija voi myös suorittaa opinnot/osan opinnoista ammattiosaamisen näytöissä..

Tavoitteet, keskeiset sisällöt ja arvioinnin kohteet	Tyydyttävä (T1)	Hyvä (H3)	Kiitettävä (K5)
1.Työprosessin ja tiedon hallinta	Opiskelija	Opiskelija	Opiskelija
Oman osaamisen tuotteistaminen	<p>osaa analysoida ohjatusti omia henkisiä, fyysisiä ja taloudellisia vahvuuksiaan yritystoiminnan kannalta</p> <p>ottaa vastaan palautetta toiminnastaan ja asettaa sen pohjalta itselleen kehittymistavoitteita ohjatusti</p> <p>pystyy oman osaamisen pohjalta ohjatusti löytämään oman koulutusalan tarjoamia yritystoiminnan mahdollisuuksia</p>	<p>osaa analysoida lähes itsenäisesti omia henkisiä, fyysisiä ja taloudellisia vahvuuksiaan yritystoiminnan kannalta</p> <p>ottaa vastaan palautetta toiminnastaan ja asettaa sen pohjalta itselleen kehittymistavoitteita lähes itsenäisesti</p> <p>pystyy oman osaamisen pohjalta lähes itsenäisesti löytämään oman koulutusalan tarjoamia yritystoiminnan mahdollisuuksia</p>	<p>osaa analysoida itsenäisesti omia henkisiä, fyysisiä ja taloudellisia vahvuuksiaan yritystoiminnan kannalta</p> <p>ottaa vastaan palautetta toiminnastaan ja asettaa sen pohjalta itselleen kehittymistavoitteita itsenäisesti</p> <p>pystyy oman osaamisen pohjalta lähes itsenäisesti löytämään oman koulutusalan tarjoamia yritystoiminnan mahdollisuuksia</p>
1.Työprosessin ja tiedon hallinta	Opiskelija	Opiskelija	Opiskelija
Perustettavan yrityksen toimiala-analyysin laadinta, liiketoimintaympäristön selvittäminen, yhteistyö-yrityksen kartoittaminen sekä yritystoiminnan	<p>osaa kartoittaa ohjatusti toimialallaan vallitsevan markkinatilanteen</p> <p>osaa kartoittaa ohjatusti toimialallaan vallitsevan kilpailutilanteen, siinä</p>	<p>osaa kartoittaa melko itsenäisesti toimialallaan vallitsevan markkinatilanteen</p> <p>osaa kartoittaa melko itsenäisesti toimialallaan vallitsevan kilpailutilanteen,</p>	<p>osaa kartoittaa itsenäisesti toimialallaan vallitsevan markkinatilanteen</p> <p>osaa kartoittaa itsenäisesti toimialallaan vallitsevan kilpailutilanteen, siinä</p>

<p>kannalta oleellisten yhteistyötahojen tunnistaminen</p>	<p>toimivat kilpailevat yritykset ja niiden vahvuudet ja heikkoudet</p> <p>osaa ohjatusti valita perustettavalle yritykselleen yhteistyöyrityksen, joka avustaa oppilasta yrityksen liiketoiminnan eri alueilla</p> <p>osaa ohjatusti valita perustettavan yrityksen toiminnalle välttämättömät yhteistyökumppanit, kuten raaka-aineen tai tavaran toimittajat ja tuotteen myyntiin tarvittavat yhteistyötahot</p>	<p>siinä toimivat kilpailevat yritykset ja niiden vahvuudet ja heikkoudet</p> <p>osaa melko itsenäisesti valita perustettavalle yritykselleen yhteistyöyrityksen, joka avustaa oppilasta yrityksen liiketoiminnan eri alueilla</p> <p>osaa melko itsenäisesti valita perustettavan yrityksen toiminnalle välttämättömät yhteistyökumppanit, kuten raaka-aineen tai tavaran toimittajat ja tuotteen myyntiin tarvittavat yhteistyötahot</p>	<p>toimivat kilpailevat yritykset ja niiden vahvuudet ja heikkoudet</p> <p>osaa itsenäisesti valita perustettavalle yritykselleen yhteistyöyrityksen, joka avustaa oppilasta yrityksen liiketoiminnan eri alueilla</p> <p>osaa itsenäisesti valita perustettavan yrityksen toiminnalle välttämättömät yhteistyökumppanit, kuten raaka-aineen tai tavaran toimittajat ja tuotteen myyntiin tarvittavat yhteistyötahot</p>
<p>Liiketoimintamahdollisuuksien etsiminen, tunnistaminen ja arviointi</p>	<p>Osaa SWOT-analyysin avulla ohjatusti analysoida perustettavan yrityksen toimintamahdollisuuksia kuten vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja kehittämistarpeita</p> <p>Osaa arvioida ohjatusti yritystoiminnan mahdollisuuksia omistajavaihdoksen, ketjuyrittämisen tai yhteistyöyrityksen avulla</p> <p>Osaa täsmentää ohjatusti yritykselleen taloudellisesti kannattavan liikeidean kehittää sen toiminta-ajatusta</p>	<p>Osaa SWOT-analyysin avulla melko itsenäisesti analysoida perustettavan yrityksen toiminta-mahdollisuuksia kuten vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja kehittämistarpeita</p> <p>Osaa arvioida melko itsenäisesti yritystoiminnan mahdollisuuksia omistajavaihdoksen, ketjuyrittämisen tai yhteistyöyrityksen avulla</p> <p>Osaa täsmentää melko itsenäisesti yritykselleen taloudellisesti kannattavan liikeidean kehittää sen toiminta-ajatusta</p>	<p>Osaa SWOT-analyysin avulla itsenäisesti analysoida perustettavan yrityksen toimintamahdollisuuksia kuten vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja kehittämistarpeita</p> <p>Osaa arvioida itsenäisesti yritystoiminnan mahdollisuuksia omistajavaihdoksen, ketjuyrittämisen tai yhteistyöyrityksen avulla</p> <p>Osaa täsmentää itsenäisesti yritykselleen taloudellisesti kannattavan liikeidean kehittää sen toiminta-ajatusta</p>

1.Työprosessin ja tiedon hallinta	Opiskelija	Opiskelija	Opiskelija
	<p>Osaa ohjatusti laatia liiketoimintasuunnitelman sisältäen yritysmuodon valinnan, yrityksen talouden suunnittelun, miten tuote tai palvelu tuotetaan, markkinoidaan ja myydään sekä osaa määritellä ohjatusti yrityksen asiakkaat, heidän määränsä ja ostovoimansa, yrityksen sijainnin ja tarvittavan henkilöstömäärän</p> <p>Osaa ohjatusti esitellä liiketoiminta- ja taloussuunnitelmansa yrityspalveluita tuottaville tahoille ja rahoittajille sekä neuvotella ohjatusti heidän kanssaan yrityksen toimintamahdollisuuksista ja rahoituksesta</p> <p>Osaa ohjatusti suunnitella yrityksensä tuotteiden valmistamisen tai palvelujen tarjonnan</p> <p>Osaa ohjatusti hinnoitella tuotteensa tai palvelunsa kannattavasti ja osaa ohjatusti suunnitella tuotteidensa tai palvelunsa myynnin</p> <p>Osaa suunnitella ohjatusti yritykselleen sopivimmat markkinointikeinot ottaen huomioon vallitsevan kilpailutilanteen</p>	<p>Osaa melko itsenäisesti laatia liiketoimintasuunnitelman sisältäen yritysmuodon valinnan, yrityksen talouden suunnittelun, miten tuote tai palvelu tuotetaan, markkinoidaan ja myydään sekä osaa määritellä ohjatusti yrityksen asiakkaat, heidän määränsä ja ostovoimansa, yrityksen sijainnin ja tarvittavan henkilöstömäärän</p> <p>Osaa melko itsenäisesti esitellä liiketoiminta- ja taloussuunnitelmansa yrityspalveluita tuottaville tahoille ja rahoittajille sekä neuvotella melko itsenäisesti heidän kanssaan yrityksen toimintamahdollisuuksista ja rahoituksesta</p> <p>Osaa melko itsenäisesti suunnitella yrityksensä tuotteiden valmistamisen tai palvelujen tarjonnan</p> <p>Osaa melko itsenäisesti hinnoitella tuotteensa tai palvelunsa kannattavasti ja osaa melko itsenäisesti suunnitella tuotteidensa tai palvelunsa myynnin</p> <p>Osaa suunnitella melko itsenäisesti yritykselleen sopivimmat markkinointikeinot ottaen huomioon vallitsevan kilpailutilanteen</p>	<p>Osaa itsenäisesti laatia liiketoimintasuunnitelman sisältäen yritysmuodon valinnan, yrityksen talouden suunnittelun, miten tuote tai palvelu tuotetaan, markkinoidaan ja myydään sekä osaa määritellä ohjatusti yrityksen asiakkaat, heidän määränsä ja ostovoimansa, yrityksen sijainnin ja tarvittavan henkilöstömäärän</p> <p>Osaa itsenäisesti esitellä liiketoiminta- ja taloussuunnitelmansa yrityspalveluita tuottaville tahoille ja rahoittajille sekä neuvotella itsenäisesti heidän kanssaan yrityksen toimintamahdollisuuksista ja rahoituksesta</p> <p>Osaa itsenäisesti suunnitella yrityksensä tuotteiden valmistamisen tai palvelujen tarjonnan</p> <p>Osaa itsenäisesti hinnoitella tuotteensa tai palvelunsa kannattavasti ja osaa itsenäisesti suunnitella tuotteidensa tai palvelunsa myynnin</p> <p>Osaa suunnitella itsenäisesti yritykselleen sopivimmat markkinointikeinot ottaen huomioon vallitsevan kilpailutilanteen</p>

Tavoitteet, keskeiset sisällöt ja arvioinnin kohteet	Tyydyttävä (T1)	Hyvä (H3)	Kiitettävä (K5)
1.Työprosessin ja tiedon hallinta	Opiskelija	Opiskelija	Opiskelija
	<p>Osaa tehdä ja raportoida ohjatusti yritykselleen markkinointi-suunnitelman ja päättää ohjatusti markkinointitoimenpiteet, joilla yritys markkinoi itseään</p> <p>Osaa ohjatusti suunnitella yrityksensä asiakas-palveluprosessin, jolla taataan asiakastyytyväisyys ja ylläpidetään asiakassuhteita</p> <p>Osaa määritellä ohjatusti yrityksensä markkinointialueen huomioiden yrityksensä tarvitseman asiakasmäärän ja ottaen huomioon yrityksen resurssit</p> <p>Osaa laatia ja raportoida ohjatusti yrityksensä markkina- ja tuote-analyysin tuote- tai palvelu- ja asiakasryhmäkohtaisesti</p> <p>Osaa suunnitella ja tehdä ohjatusti yrityksensä toimintaan liittyvät logistiset ratkaisut koskien yrityksen informaatio-, raha- ja materiaalivirtoja</p> <p>Osaa laatia ohjatusti yrityksensä riskien hallinta-analyysin ja osaa ohjatusti arvioida riskien ja uhkien vaikutuksia yrityksensä toimintaan</p> <p>Osaa ohjatusti ottaa huomioon yrityksensä kannattavuuteen vaikuttavat keskeisimmät tekijät</p>	<p>Osaa tehdä ja raportoida melko itsenäisesti yritykselleen markkinointi-suunnitelman ja päättää melko itsenäisesti markkinointitoimenpiteet, joilla yritys markkinoi itseään</p> <p>Osaa melko itsenäisesti suunnitella yrityksensä asiakaspalveluprosessin, jolla taataan asiakastyytyväisyys ja ylläpidetään asiakassuhteita</p> <p>Osaa määritellä melko itsenäisesti yrityksensä markkinointialueen huomioiden yrityksensä tarvitseman asiakasmäärän ja ottaen huomioon yrityksen resurssit</p> <p>Osaa laatia ja raportoida melko itsenäisesti yrityksensä markkina- ja tuoteanalyysin tuote- tai palvelu- ja asiakasryhmäkohtaisesti</p> <p>Osaa suunnitella ja tehdä melko itsenäisesti yrityksensä toimintaan liittyvät logistiset ratkaisut koskien yrityksen informaatio-, raha- ja materiaalivirtoja</p> <p>Osaa laatia melko itsenäisesti yrityksensä riskien hallinta-analyysin ja osaa melko itsenäisesti arvioida riskien ja uhkien vaikutuksia yrityksensä toimintaan</p> <p>Osaa melko itsenäisesti ottaa huomioon yrityksensä kannattavuuteen vaikuttavat keskeisimmät tekijät</p>	<p>Osaa tehdä ja raportoida itsenäisesti yritykselleen markkinointi-suunnitelman ja päättää itsenäisesti markkinointitoimenpiteet, joilla yritys markkinoi itseään</p> <p>Osaa itsenäisesti suunnitella yrityksensä asiakaspalveluprosessin, jolla taataan asiakastyytyväisyys ja ylläpidetään asiakassuhteita</p> <p>Osaa määritellä itsenäisesti yrityksensä markkinointialueen huomioiden yrityksensä tarvitseman asiakasmäärän ja ottaen huomioon yrityksen resurssit</p> <p>Osaa laatia ja raportoida itsenäisesti yrityksensä markkina- ja tuoteanalyysin tuote- tai palvelu- ja asiakasryhmäkohtaisesti</p> <p>Osaa suunnitella ja tehdä itsenäisesti yrityksensä toimintaan liittyvät logistiset ratkaisut koskien yrityksen informaatio-, raha- ja materiaalivirtoja</p> <p>Osaa laatia itsenäisesti yrityksensä riskien hallinta-analyysin ja osaa itsenäisesti arvioida riskien ja uhkien vaikutuksia yrityksensä toimintaan</p> <p>Osaa itsenäisesti ottaa huomioon yrityksensä kannattavuuteen vaikuttavat keskeisimmät tekijät</p>

Tavoitteet, keskeiset sisällöt ja arvioinnin kohteet	Tyydyttävä (T1)	Hyvä (H3)	Kiitettävä (K5)
1.Työprosessin ja tiedon hallinta	Opiskelija	Opiskelija	Opiskelija
	<p>Osaa ohjatusti suunnitella yrityksensä taloudenhoidon ja osaa ohjatusti määritellä toimi-alallaan yleisesti toiminnan vaatimat resurssit</p> <p>Osaa ohjatusti laatia yrityksensä investointi- ja käyttöpääoma tarvelaskelmat</p> <p>Osaa ohjatusti laatia yrityksensä myyntikatetarve laskemat ja osaa ohjatusti laatia yrityksensä myynti- ja tulosbudjetin</p> <p>Osaa ohjatusti suunnitella yrityksensä päivittäistä rahaliikennettä ja maksuvalmiuden seurantaa</p> <p>Osaa toimia ohjatusti yhteistyössä yrityksensä eri yhteistyöverkostojen ja sidosryhmien kanssa</p> <p>Osaa ohjatusti tehdä valintoja yrityksensä arvojen mukaisesti ja osaa ohjatusti ratkaista esiin tulevia arvostirriitoja</p> <p>Osaa ohjatusti suunnitella yrityksensä toimintaa vastuullisen liiketoiminnan ja kestävän kehityksen mukaisesti</p> <p>Osaa ohjatusti tehdä valintoja ja päätöksiä yrityksensä toiminnan kehittämiseksi ja osaa ohjatusti arvioida niiden vaikutuksia yrityksen ja</p>	<p>Osaa melko itsenäisesti suunnitella yrityksensä taloudenhoidon ja osaa melko itsenäisesti määritellä toimi-alallaan yleisesti toiminnan vaatimat resurssit</p> <p>Osaa melko itsenäisesti laatia yrityksensä investointi- ja käyttöpääoma tarvelaskelmat</p> <p>Osaa melko itsenäisesti laatia yrityksensä myyntikatetarve laskemat ja osaa melko itsenäisesti laatia yrityksensä myynti- ja tulosbudjetin</p> <p>Osaa melko itsenäisesti suunnitella yrityksensä päivittäistä rahaliikennettä ja maksuvalmiuden seurantaa</p> <p>Osaa toimia melko itsenäisesti yhteistyössä yrityksensä eri yhteistyöverkostojen ja sidosryhmien kanssa</p> <p>Osaa melko itsenäisesti tehdä valintoja yrityksensä arvojen mukaisesti ja osaa melko itsenäisesti ratkaista esiin tulevia arvostirriitoja</p> <p>Osaa melko itsenäisesti suunnitella yrityksensä toimintaa vastuullisen liiketoiminnan ja kestävän kehityksen mukaisesti</p> <p>Osaa melko itsenäisesti tehdä valintoja ja päätöksiä yrityksensä toiminnan kehittämiseksi ja osaa melko itsenäisesti arvioida niiden vaikutuksia yrityk-</p>	<p>Osaa itsenäisesti suunnitella yrityksensä taloudenhoidon ja osaa itsenäisesti määritellä toimi-alallaan yleisesti toiminnan vaatimat resurssit</p> <p>Osaa itsenäisesti laatia yrityksensä investointi- ja käyttöpääoma tarvelaskelmat</p> <p>Osaa itsenäisesti laatia yrityksensä myyntikatetarve laskemat ja osaa itsenäisesti laatia yrityksensä myynti- ja tulosbudjetin</p> <p>Osaa itsenäisesti suunnitella yrityksensä päivittäistä rahaliikennettä ja maksuvalmiuden seurantaa</p> <p>Osaa toimia itsenäisesti yhteistyössä yrityksensä eri yhteistyöverkostojen ja sidosryhmien kanssa</p> <p>Osaa itsenäisesti tehdä valintoja yrityksensä arvojen mukaisesti ja osaa itsenäisesti ratkaista esiin tulevia arvostirriitoja</p> <p>Osaa itsenäisesti suunnitella yrityksensä toimintaa vastuullisen liiketoiminnan ja kestävän kehityksen mukaisesti</p> <p>Osaa itsenäisesti tehdä valintoja ja päätöksiä yrityksensä toiminnan kehittämiseksi ja osaa itsenäisesti arvioida nii-</p>

Tavoitteet, keskeiset sisällöt ja arvioinnin kohteet	Tyydyttävä (T1)	Hyvä (H3)	Kiitettävä (K5)
1. Työprosessin ja tiedon hallinta	Opiskelija	Opiskelija	Opiskelija
Yrityksen perustaminen ja lopettaminen	omaan toimintaansa	sen ja omaan toimintaansa	den vaikutuksia yrityksen ja omaan toimintaan
	Osaa ohjatusti suunnitella ja toteuttaa yrityksensä ydintoimintoja; osto- , varasto- ja myyntitehtäviä, hinnoittelua, kirjanpitoa, laskutusta, reskontraa, palkanlaskentaa, kirjeenvaihtoa, arkistointia ja asiakirjojen laatimista	Osaa melko itsenäisesti suunnitella ja toteuttaa yrityksensä ydintoimintoja; osto- , varasto- ja myyntitehtäviä, hinnoittelua, kirjanpitoa, laskutusta, reskontraa, palkanlaskentaa, kirjeenvaihtoa, arkistointia ja asiakirjojen laatimista	Osaa itsenäisesti suunnitella ja toteuttaa yrityksensä ydintoimintoja; osto- , varasto- ja myyntitehtäviä, hinnoittelua, kirjanpitoa, laskutusta, reskontraa, palkanlaskentaa, kirjeenvaihtoa, arkistointia ja asiakirjojen laatimista
	Osaa ohjatusti toimia yhteistyössä tilitoimiston kanssa ja osaa ohjatusti suunnitella toimintaansa tilitoimistosta saatavan yrityksensä kirjanpidollisen informaation, tuloslaskelmien ja taseen avulla	Osaa melko itsenäisesti toimia yhteistyössä tilitoimiston kanssa ja osaa melko itsenäisesti suunnitella toimintaansa tilitoimistosta saatavan yrityksensä kirjanpidollisen informaation, tuloslaskelmien ja taseen avulla	Osaa itsenäisesti toimia yhteistyössä tilitoimiston kanssa ja osaa itsenäisesti suunnitella toimintaansa tilitoimistosta saatavan yrityksensä kirjanpidollisen informaation, tuloslaskelmien ja taseen avulla
	Osaa ohjatusti perustaa yrityksen	Osaa melko itsenäisesti perustaa yrityksen	Osaa itsenäisesti perustaa yrityksen
	Osaa ohjatusti valita sopivan yhtiömuodon ja osaa ohjatusti laatia valitsemansa yhtiömuodon edellyttämät asiakirjat	Osaa melko itsenäisesti valita sopivan yhtiömuodon ja osaa melko itsenäisesti laatia valitsemansa yhtiömuodon edellyttämät asiakirjat	Osaa itsenäisesti valita sopivan yhtiömuodon ja osaa itsenäisesti laatia valitsemansa yhtiömuodon edellyttämät asiakirjat
	Osaa ohjatusti toimia keskeisten viranomaisten kanssa yrityksen perustamistilanteessa	Osaa melko itsenäisesti toimia keskeisten viranomaisten kanssa yrityksen perustamistilanteessa	Osaa itsenäisesti toimia keskeisten viranomaisten kanssa yrityksen perustamistilanteessa
Osaa ohjatusti lopettaa yrityksensä toiminnan	Osaa melko itsenäisesti lopettaa yrityksensä toiminnan	Osaa itsenäisesti lopettaa yrityksensä toiminnan	

7 POHDINTA

Tässä kehittämishankkeessa oli tavoitteena tuottaa yhteistyössä seudullisen elinkeinoelämän kanssa opetussuunnitelmat yrittäjyyden ja yritystoiminnan ammatillisiin valinnaisiin Savonlinnan ammatti- ja aikuisopistoon eri alojen perustutkintoihin. Kehittämishankkeen selvitystyö alkoi Opetushallituksen määräyksestä laatia opetussuunnitelma yrittäjyyden ja yritystoiminnan opintokokonaisuuden opetukseen laajuudeltaan 10 opintoviikkoa kumpaankin. Toinen merkittävä näkökohta hankkeen toteuttamiselle oli lisätä selkeästi yhteistyötä alueellisen elinkeinoelämän kanssa koskien myös yrittäjyyden aluetta. Oppilaitosten ja elinkeinoelämän yhteistyö näkyy koulun toiminnassa joka päivä nykyisin. Ajateltaessa tätä hetkeä ja tulevaisuutta yhteistyö tulee olemaan keskeisesti esillä monin tavoin ja se tulee lisääntymään. Monella muulla alueellahan yhteistyötä on ollut jo pitempään, esimerkiksi työssäoppimisen alueella. Yhteistyön lisääntymiseen antaa pontta erityisesti nopeasti muuttuvat elinkeinoelämän tarpeet ammatillisen osaamisen alueella. Nyky-yhteiskunnan ja elinkeinoelämän jatkuva teknistyminen ja uusien innovaatioiden kautta syntyy tarvetta uusien tietojen ja taitojen opettamiseen kaikilla alueilla. Yrittäjyyden ja yritystoiminnan opetuksen lisääntymisen ja elinkeinoyhteistyön avulla luodaan valmiimpia ja motivoituneimpia työntekijöitä yritysten palvelukseen ja toisaalta madalletaan nuorten yrittäjäksi ryhtymisen kynnystä.

Kehittämishankkeen tavoitteena oli aikaansaada Savonlinnan ammatti- ja aikuisopistolle opetussuunnitelmat yrittäjyyden ja yritystoiminnan opintokokonaisuuksiin, jotka ovat osa 2.asteen perustutkintoihin tähtäävässä koulutuksessa. Kehittämishankkeeseen osallistuneet tahot, liiketalouden ja hallinnon alan opettajat, seudullisen elinkeinoelämän edustajat ja koulun oppilaat olivat tyytyväisiä tuotokseen, jota käsitellään tämän jälkeen Savonlinnan ammatti- ja aikuisopiston hallinnossa. Hallinnon käsittelyn jälkeen opetussuunnitelmat otetaan käyttöön yrittäjyyden ja yritystoiminnan opintokokonaisuuksien opetuksessa perustutkintoihin tähtäävässä koulutuksessa.

Kehittämishankkeessa aikaansaatu tuotos, opetussuunnitelmat onnistui omasta mielestäni sille asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Tavoitteisiin pääsemiseksi jouduin henkilökohtaisesti tekemään paljon työtä hakien teoreettista pohjaa, miettimällä seudun elinkeinotoiminnalle tunnuspiirteitä, valitsemalla sitä kautta elinkeinoelämän edustajat hankkeeseen mieltien heidän taustojaan elinkeinoelämässä, heidän merkittävyyttään hankkeen kannalta. Kun tarkastelen lopputulosta tuntuu, että olen löytänyt oikeat tahot toteuttamaan tätä hanketta ja lopputulos on mielestäni sekä oppilaita, oppilaitosta että yhteiskuntaa palveleva.

Kehittämishankkeen toteuttaminen aloitettiin perehtymällä Opetushallituksen laatimaan valtakunnalliseen opetussuunnitelmaan, sen tavoitteisiin, sisältöön ja arvioinnin perusteisiin. Muita perehtymisen kohteita olivat Savonlinnan Ammatti- ja aikuisopiston eri osastojen opetussuunnitelmat kohdentuen yrittäjyyteen osana perustutkintoon tähtäävässä koulutuksessa. Perehtyminen edellä mainittuun aineistoon loi teoreettista pohjaa kehittämishankkeen laadintaan. Mielenkiintoa ja käytännön tietoa herätti erityisesti yrittäjien kanssa käydyt keskustelut, joissa ilmeni monia yritysmaailmassa olevia reaaliteettejä. Yhden yrittäjän lausunto, jota lainaan, kuvaa mielestäni hyvin useimman pk-yrityksen ja pk-yrittäjän arkea. ”Käytännön pk-yrittäjällä suunnitelmallisuus ja tavoitteellisuus jää yleensä vähiin ja eletään päivä kerrallaan tietämättä mitä huomenna tapahtuu.” (Siljamäki, S. Finlandia Group Oy. 2007.)

Lausunto kuvaa yrittäjän kiireistä työpäivää, joka osoittaa yrittäjän ehtivän paneutuvan vain eteen tulevien asioiden ratkaisujen etsimiseen.

Kehittämishankkeen kokonaisuuden kannalta eri tahojen, oppilaiden liiketalouden ja hallinnon alan opettajien ja yrittäjien kanssa käydyt keskustelut opetussuunnitelman sisällöstä antoi monipuolisempaa näkökulmaa hankkeen eteenpäinviemiseen.

Yrittäjyyden ja yritystoiminnan tiedottamiseen ja kouluttamiseen on tuotettu viimeisen kymmenen vuoden aikana paljon materiaalia. Internet on mahdollistanut tiedon saannin jokaisen käytettäväksi. Oppilaitokset luovat omaa aineistoa jatkuvasti ja verkkoympäristö mahdollistaa opetuksen järjestelyihin uusia ulottuvuuksia. Kehittämishankkeessa tarvittavia tietoja on hankittu merkittävästi nimenomaan

internetin kautta unohtamatta kuitenkaan kirjallisuutta ja eri järjestöjen painettuja tiedotteita. Suomen Yrittäjien rooli yrittäjyyden ja yritystoiminnan koulutuksen kehittämiseksi on selkeästi näkyvissä. Yhteistyö opetusministeriön ja opetus-hallituksen kanssa näkyy selkeästi heidän lausunnoissaan ja tuottamassaan materiaalissa. Mielestäni seuraava askel yrittäjyyden ja yritystoiminnan opetuksen kehittämiseen tuleekin nyt seudullisesti yrittäjien kautta. heidän osaamistaan yrittäjyyden alueella tulisi lisätä oppilaitoksissa. Tämä vaatii tietysti yhteistyötä ei vain seudullisesti vaan valtakunnallisesti ajatellen. Käytännön toimenpiteinä voisi olla esimerkiksi yrittäjien työpaikallaan tapahtuvan opetuksen puitteissa tehtävän työn arvostamista korvausten osalta.

Verkkoympäristön käyttö opetuksessa on huomioitu yhdeksi merkittäväksi oppimisympäristöksi koulumaailmassa. Se luo mahdollisuuksia opetusjärjestelmien laatumiseksi. Opetusmenetelmien erilaisiin käytäntöihin ja mahdollisuuksiin saadaan näin uusia ulottuvuuksia. Kun huomioidaan nuorten aktiivisuus yleisesti tietotekniikan käyttöön (Internet, elektroniset pelit, soittimet yms.) on se nuorille luonnollinen ympäristö myös opiskelun suhteen. Miellyttävä, tuttu ympäristö luo turvallisen oppimisalueen ja helpottaa asioiden ja kokonaisuuksien omaksumisen. Kuitenkin on pedagogisesti huomioitava, että tämä on vain yksi mahdollisuus. Ohjausryhmässä pohdiskeltiin näitä taustoja ajatellen opetuksellisia menetelmiä ja päädyttiin yritystoiminnan osion osalta yhdeksi menetelmäksi hankkia oppilaitokseen lisenssi verkkoympäristössä tapahtuvan harjoitusyrityksen mallin toteuttamiseen. Tällä uskotaan saavutettavan suurempi mielenkiinto oppilaiden keskuudessa valita ammatillisiin valinnaisiin yrittäjyys ja yritystoiminnan osio. Ohjausryhmän mielipiteenä oli hyödyntää mahdollisimman paljon tekniikan antamia mahdollisuuksia opetusmenetelmiin, mutta myös korostettiin, ettei se saa olla itsetarkoitus.

Aloittaessani suunnitella opiskelujeni kannalta yhtä merkittävimmistä tehtävistä, kehittämishanketta, ajatuksenani olla tarkastella yrittäjyyden ja yritystoiminnan koulutusta Savonlinnan Ammatti- ja aikuisopistossa yleensä. Nämä mietteet oli minua ohjaamassa jo silloin, kun aloitin opiskelut Jyväskylän ammattikorkeakoulussa ja yhtenä tehtävä kokonaisuutena oli kehittämishanke. Kun Opetushallitukselta tuli määräys yrittäjyys ja yritystoiminnan opetussuunnitelman laatisesta ammatillisiin

valinnaisiin ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjille 13.2.2007 oli selvää, että laadin kehittämishankkeeni tästä aiheesta. Aiheen valinnan perusteena itselleni oli se, että olen opettanut yrittäjyyttä koko opettajana oloni aikana sekä nuorisoasteella että aikuiskoulutuksen puolella, kokemukseni yrittäjänä kahdeksan vuoden ajan, tekemäni työ yritysneuvojana Savonlinnan kaupungissa sekä osastomme koulutuspäällikön kannustus. Oma ammatillinen taustani helpotti hankkeen eteenpäinviemistä, sillä kiinnostuneisuuteni yrittäjyyteen ja yritystoimintaan näkyy varmaankin suhteellisen vähäisen lähdemateriaalin käyttönä. Tietämykseni yrittäjyydestä ja yritystoiminnasta, sen hyvistä ja huonoista puolista ja tietämys, mitä yritystoiminnan pyörittämisessä vaaditaan, avasi opetussuunnitelmien sisältöjä itselleni helposti. Mielenkiintoa hankkeeseen kasvatti myös se, etten ole ollut aikaisemmin opetussuunnitelmien laadinta työssä.

Kehittämishankkeen tuottaminen oli yksi merkittävä osio opettajuuden sisäistämiseksi. Tutustumalla eri lähteisiin ja keskustelemalla seudun yrittäjien kanssa, tunsin olevani oikealla osa-alueella opettajakentässä. Yrittäjyyden ja yritystoiminnan opintokokonaisuudet ovat yksi osa ammatillisten valinnaisten perustutkintoon johtavassa koulutuksessa, eikä niiden tarkoitus ei ole tehdä valmiita yrittäjiä yhteiskuntaan. Ensisijaisena koulutuksen tavoitteena näen oppilaiden yrittäjämäisten asenteiden luomisen. Toisaalta opinnot antavat oppilaille tulevaisuudessa vaihtoehtoa, jonka päässä voi olla yrityksen perustaminen, mutta se vaatii mielestäni muutaman vuoden toisen palveluksessa oloa. Toisen palveluksessa ollessaan, he voivat parhaassa tapauksessa osoittaa yrittäjyys ja yritystoiminnan koulutuksen avulla saatua yrittäjämäistä otetta toimien työnantajan etujen mukaisesti ja edistäen yrityksen menestymistä. Opintokokonaisuudet palvelevat myös osittain koko yhteiskuntaa, sillä opiskelijat saavat tällöin tietoa yrittäjyyden ja yritystoiminnan vaatimuksista. Tutustuessaan kannattavuuslaskelmiin ja niiden tekemiseen, he saavat konkreettisen käsityksen, onko yritystoiminta edes teoreettisesti kannattavaa kulloisessakin tapauksessa ja tämän pohjalta he voivat estää turhat konkurssit yritystoiminnassa.

Henkilökohtaisesti kehittämishankkeen tekeminen ja kokoaminen on ollut hyvin valaiseva vaihe omassa opettajuudessa. Olen miellyttävästi yllätynyt kauan opettajina olleiden työkavereiden innostunutta otetta auttaa hankkeen toteuttajaa

kehittämishankkeen tekemisessä. Ohjausryhmässä olleet kollegani toivat teknisen tietämyksensä opetussuunnitelman laadintaan. Yrittäjätahot toivat käytännön osaamisensa hankkeeseen. Oppilaiden näkemykset myös olivat merkitykselliset ennen kaikkea tulosten toteutuksen osalta tulevaisuudessa.

Kaiken kaikkiaan kiitän kaikkia hankkeeseen tukensa antaneita tahoja, kollegoitani, alueen yrittäjiä ja oppilaitoksen oppilaita. Kehittämishankkeen suunnittelu, laadinta ja toteuttaminen ovat olleet merkityksellisiä ja opettavaisia asioita opiskellessani kohti opettajan ammattipätevyyttä. Työ kohti parempaa opettajuutta vaatii tämänkin kehittämishankkeen jatkoksi jatkuvaa ajan tasalla oloa ja elinikäistä oppimista.

LÄHTEET

Huuskonen V. 1998. Sisäinen yrittäjyys. Taloudellinen tiedotustoimisto, työministeriö, ESR, yrittäjyysvuosikymmen.

Järventaus, J., Pallari, M. 2007. Suomen Yrittäjien lausunto koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaksi vuosille 2007 – 2012.

Koiranen, M. Pohjansaari, T. 1994. Sisäinen yrittäjyys, innovatiivisuuden, laadun ja tuottavuuden perusta. Tammer-Paino Oy. Tampere.

Kupias, P. 2001. Oppia opetusmenetelmistä. Educa Instituutti Oy.

Leppilampi, A & Piekkari, U. 1998. Nappaa minusta – aikuisopiskelua yhteistoiminnallisesti. Lahti.

Opetushallitus. Ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelma. Dnro 5/011/2007. 13.2.2007. Liite 2. Helsinki.

Opetusministeriö. Kansliapäällikkö Vilho Hirvi. 1998. Juhlapuhe Itä-Uudenmaan koulutuskuntayhtymän ammatillisen aikuiskoulutuskeskuksen EDUPOLIn 25-vuotisjuhlassa. http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/1999/9/hirvi_koulutuksessa

Puttonen, H. 1989. Suoritusmotivaatio. Jyväskylän täydennyskoulutuksen julkaisuja.

Rauste-von Wright, M-L. 1997. Opettaja tienhaarassa. Konstruktivismia käytännössä. Helsinki.

SAMI. Liiketalouden perustutkinto. Merkonomi. Opetussuunnitelma

SAMI. Yrittäjäkoulutus iltaopiskeluna opetussuunnitelma. Aikuiskoulutus.

Siljamäki, S. 2007. Lausunto yrittäjyyden ja yritystoiminnan opetussuunnitelmaan. Savonlinna.

Taloustutkimus. 1998. Yritysten ja oppilaitosten yhteistyömuodot

Tenhunen, M. 2007. Lausunto yrittäjyyden ja yritystoiminnan opetussuunnitelmaan. Savonlinna.

Tuohinen, T. 1997. Yrittäjyyden uudet muodot. Työministeriö. Helsinki

Turtiainen, M. Suolanen, P. 1997. Nuori yrittäjä. WSOY.

Wuorinen, J. 2007. Yrittäjyyskasvatus osaksi koulun toimintakulttuuria. FinDais. Opeko.

Viitattu 20.10.2007.

<http://www.kunnat.net/yrittajyys>